

VII Forum Pomorskiej Edukacji

Zrównoważony rozwój

WYDAWCA PISMA:

Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku, al. gen. J. Hallera 14,
80-401 Gdańsk
tel.: (58) 34 04 100 (centrala);
(58) 34 04 110 (sekretariat)
fax: (58) 34 10 763, www.cen.gda.pl
e-mail: edukacjapomorska@cen.gda.pl
ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Małgorzata Bukowska-Ulatowska
– redaktor naczelna

Magdalena Urbaś – z-ca redaktor
naczelnej

Beata Symbor

Joanna Aleksandrowicz

Justyna Konkel

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Beata Kwaśniewska

WSPARCIE TECHNICZNE:

Andrzej Cylik

Dorota Gmerek

Anna Szablowska

Jarosław Szablowski

Bogdan Białobrzęski

WSPÓŁPRACA:

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

Biuletyn Centrum
Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku

Organ prowadzący:
Samorząd Województwa
Pomorskiego

Placówka posiada
akredytację — decyzja
Pomorskiego Kuratora Oświaty
w Gdańsku nr 17/2006
z dnia 27.03.2006 r.

Placówka wpisana do rejestru
instytucji szkoleniowych
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gdańsku
pod nr ewidencyjnym
2.22/00057/2007

PUBLIKUJ W „EDUKACJI POMORSKIEJ”

Redakcja czasopisma serdecznie zaprasza do współpracy partnerów indywidualnych i instytucjonalnych, podejmujących inicjatywy korzystnie wpływające na kształt oświaty w naszym regionie. Zachęcamy do nadsyłania ciekawych artykułów na adres: edukacjapomorska@cen.gda.pl, oraz korzystania z możliwości uzyskania patronatu medialnego „Edukacji Pomorskiej”. Szczegółowe informacje dot. zasad publikacji, a także numery archiwalne naszego dwumiesięcznika są dostępne na stronie internetowej: www.cen.gda.pl.

W następnym numerze „Edukacji Pomorskiej” m.in.: problem depresji młodych ludzi

Fot. pixabay.com

słowo wstępne

Szanowni Państwo,

wiele miejsca na łamach najnowszego numeru naszego dwumiesięcznika poświęcamy tematyce związanej ze 100-leciem odzyskania niepodległości przez Polskę. Edukacja patriotyczna była motywem przewodnim tegorocznego Forum Pomorskiej Edukacji, podczas tego uroczystego wydarzenia podsumowano również wojewódzki konkurs na prezentację multimedialną „Pomorskie drogi do Niepodległej”.

Kilka spośród artykułów, które znajdą Państwo na kolejnych stronach, nawiązuje do unikalnej inicjatywy: Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji PALE 2020. 5 grudnia bieżącego roku po raz pierwszy organizujemy Pomorski Kongres Liderów Edukacji, który będzie okazją do spotkania się absolwentów wszystkich dotychczasowych edycji Akademii. Na str. 9-10 publikujemy artykuł autorstwa Marii Gajewskiej, absolwentki IV edycji PALE, natomiast na str. 40-43 mogą Państwo przeczytać zapis rozmowy z Romanem Setą, absolwentem PALE II. W ramach tematu numeru dr Tomasz Knopik podejmuje wybrane zagadnienia dot. zrównoważonego rozwoju – ta problematyka będzie również poruszona podczas wykładu plenarnego na I Kongresie Liderów Edukacji. Nie sposób wspomnieć w tym miejscu o wszystkich artykułach godnych uwagi. Zachęcam Państwa do zapoznania się z całym niniejszym numerem „Edukacji Pomorskiej” – jestem przekonana, że będzie to wartościowa i inspirująca lektura.

*Renata Ropela
dyrektor
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku*

spis treści

■ SŁOWO WSTĘPNE	
■ TEMAT NUMERU	
Zachować równowagę rozwoju	5
Tomasz Knopik	
Ocena działań w zakresie wspomagania zrównoważonego rozwoju ucznia zdolnego	7
Tomasz Knopik	
■ FORUM EDUKACYJNE	
Nauczanie to relacja	9
Maria Gajewska	
IATEFL Poland – stowarzyszenie nauczycieli języka angielskiego prowadzone przez nauczycieli dla nauczycieli	11
z Joanną Leszkiewicz rozmawia Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
Relaksacja jako alternatywna metoda terapeutyczna w codziennej pracy nauczyciela	16
Agnieszka Trendel, Urszula Kropidłowska	
■ CENNE INFORMACJE	
Nauczycielu, masz wątpliwości? Szukasz profesjonalnego wsparcia?	18
Być może... ekspert Ci pomoże	
18	
■ STULECIE NIEPODLEGŁEJ	
VII Forum Pomorskiej Edukacji	19
oprac. Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
■ BADANIA I ANALIZY	
Siedem reform na 100-lecie, prokrastynacja i naprawienie świata	22
Magdalena Urbaś	
■ TIK W SZKOLE	
Zmieniamy? Odwracamy?	24
Marta Młyńska	
■ WOKÓŁ NAS	
Bardzo wspólny świat w II Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku	27
Marian Pułtuski	
Realizacja projektu Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (CLIL) kluczem do sukcesu w ramach programu Erasmus+ w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 12 w Gdańsku	31
Agnieszka Jackiewicz	
Gramy i czytamy – pomysł na innowację pedagogiczną	33
Marzena Witek, Joanna Zastawna	
■ BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA	
Konkurs Nauczyciel Pomorza 2018	36
Zdzisława Woźniak-Lipińska	
Młódzież daje mi entuzjazm	37
z Małgorzatą Klasą rozmawia Zdzisława Woźniak-Lipińska	
Konkurs na prezentację multimedialną Pomorskie drogi do Niepodległej	39
Agata Szklarkowska	
■ O TYM SIĘ MÓWI	
Ogólnopolski Konkurs Medal za uśmiech	42
Małgorzata Biernat	
■ ROZMOWY O EDUKACJI	
Przywództwo edukacyjne	43
z Romanem Setą rozmawia Ewa Furche	

temat numeru

Zachować równowagę rozwoju

Tomasz Knopik

Aktualnie troska o rozwój dzieci od najwcześniejszych lat jest nie tylko ambitnym postulatem rodzicielstwa, ale staje się wręcz modnym trendem, z którym, jak z każdą modą, związane są chwilowe zachwyty i często pozorne działania. Tymczasem gra idzie nie tylko o szczęśliwe, pełne pozytywnych doświadczeń dzieciństwo, ale przede wszystkim o trwałe zasoby do wykorzystania w bliższej i dalszej przyszłości dzieci. Po co? By umiejętnie rozwiązywały problemy i w ten sposób zapewniły sobie dobrostan.

Stymulowanie rozwoju dziecka, choć z natury jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym, nie może w żaden sposób przybierać postaci tresury, swego rodzaju chowu nastawionego na produkcję ponadprzeciętnych jednostek. Silna koncentracja rodziców na osiągnięciach dziecka, usuwająca z pola widzenia samą przyjemność z podejmowania danej aktywności, może doprowadzić do szybkiego wypalenia młodego człowieka, zaniżonego obrazu siebie, utraty motywacji do rozwoju, a w skrajnych przypadkach – które niestety stają się coraz częstsze – poważnych zaburzeń o charakterze nerwicowym (wynikających z braku dostrzegania przez dziecko związku między stawianymi sobie celami a wykonywanymi czynnościami – niski poziom sprawstwa). Rodzic jest przekonany, że wspomaga rozwój swojej pociechy, podejmuje działania w poczuciu autentycznej troski i bezgranicznej miłości do własnego dziecka – chce przecież dla niego jak najlepiej... Zapomina jednak, że ta pociecha nie jest zegarkiem, który ciągle trzeba nakręcać, że ona potrzebuje przede wszystkim swobody w samodzielnym, stopniowym mierzeniu się z kolejnymi wyzwaniem rozwojowymi. I są to wyzwania jej rozwoju, które nie powinny być sprowadzane do ambicji i planów rodziców, ani tym bardziej – trendów aktualnie panujących wewnątrz jakiejś grupy. Konsekwentne wdrażanie dziecka w autorską rodzicielską wizję jego przyszłości ogranicza przestrzeń do samorozwoju, do konstruowania przez dziecko własnych wyzwań na miarę osobistych pragnień i potrzeb, zdolności i zainteresowań. Nawet jeśli jest to związane z ryzykiem porażki, frustracji, rozczarowania. Zachować podmiotowość dziecka w chronicznym wspomaganiu jego rozwoju – choć z pozoru brzmi to absurdalnie, oddaje sens problemu.

Nie bez znaczenia dla przyjmowania przez rodziców tego typu postaw jest potężny marketing budowany wokół stymulacji wczesnorozwojowej. Reklamy kolejnych zajęć, bez których dziecko na pewno nie da sobie rady w przyszłym świecie lub nie rozwi-

nie swojego potencjału, trafiają do rodziców niczym wyrzut sumienia: *Założysz na rozwój swojego dziecka? Inni już to robią, jakie szanse będzie miało twoje dziecko w przyszłości, jeśli zostanie daleko w tyle za konkurencją?* Ten swoisty przymus szkoleniowy, zagarniający dzieciństwo, tworzy wśród tzw. nowoczesnych rodziców sztuczny popyt na niezliczony katalog nowych, koniecznych „innowacyjnych” usług edukacyjnych. Są zatem czteroletnie dzieci, które poza zajęciami w przedszkolu, uczęszczają na: trening myślenia matematycznego, warsztaty kreatywnego pisania (sic!), warsztaty ruchu artystycznego czy język angielski metodą dramy. W ofercie firm prywatnych stwarzających pozory popołudniowych szkółek możemy ponadto znaleźć: tabliczkę mnożenia dla smyka, eksperymentarium, piłkę nożną matematyczną, architekturę dla najmłodszych, tańce hiszpańskie, trening pamięci, techniki wizualizacji problemów, rytmikę, warsztaty graffiti itd.

Z badań, które przeprowadziłem w okresie październik 2017 – kwiecień 2018 wśród 180 rodziców dzieci w wieku 3-5 lat (90 rodziców zamieszkujących tereny wiejskie, 90 – tereny miejskie) wynika, że 81% rodziców z terenów miejskich oraz 52% z terenów wiejskich jest zainteresowanych zajęciami dodatkowymi dla swoich pociech. Głównym celem związanym z tymi zajęciami jest przyspieszenie rozwoju dzieci oraz odkrycie ich talentów. Badani rodzice wielokrotnie podkreślali, że *boją się, że ich dzieci bez odpowiednio wczesnego wsparcia, już w przedbiegach stracą punkty w stosunku do rówieśników, co później będzie nie do odrobienia*. W podobnym tonie sformułowało swoje obawy prawie 30% respondentów, co wyraźnie pokazuje, że jednym z motywów wczesnej stymulacji rozwoju nie musi być wcale zachwyty nad nieograniczonymi możliwościami dzieci, ale lęk o ich przyszłość.

Społeczna presja związana z intensywnym inwestowaniem we własne dzieci niesie ze sobą liczne zagrożenia. Zamiast swobodnych, spontanicznych zabaw, które dzieją się w naturalnej przestrzeni do-

mowej między członkami rodziny, pojawiają się lekcje organizowane przez fachowców od rozwoju, którzy gwarantują rodzicom nabycie przez ich dzieci konkretnych umiejętności wraz z podaniem precyzyjnych terminów, do kiedy najpóźniej to nastąpi (taki harmonogram skutecznie redukuje lęk rodziców, o którym pisałem wcześniej). Czasem rodzic więcej czasu poświęca w ciągu dnia na dowożenie dziecka na zajęcia po przedszkolu czy szkole niż na wspólne aktywności. Tak jakby rodzic był przekonany, że nie zna się na potrzebach własnej pociechy i nie potrafi ich zaspokoić, stąd zleca to zadanie profesjonalistom. Taki rodzicielski outsourcing – płacę innym za usługę, którą do tej pory wykonywałem samodzielnie.

Nie oznacza to, że uczęszczanie dziecka na zajęcia poza przedszkolem czy szkołą jest z gruntu złe. Chodzi o napiętnowanie takich przypadków, w których brakuje równowagi między domowymi oraz pozadomowymi aktywnościami najmłodszych członków rodziny i zamiast przyjemności mamy do czynienia z chronicznym zmęczeniem oraz narastającą postawą obojętności. W taki sposób każda potencjalna pasja staje się przykrym obowiązkiem, a kiedy rozwojowo dziecko zaczyna być już gotowe do krystalizacji swoich zainteresowań – zazwyczaj między 10. a 12. rokiem życia – i podejmowania w związku z tym intensywnych działań (treningi, kółka zainteresowań, dodatkowe lekcje, odpowiednie lektury itp.), czuje się wypalone, niczym gwiazda, która bardzo wcześnie rozbłysnęła – choć jeszcze nie do końca swoim

światłem – i wykorzystała swą wewnętrzną energię. Wydaje się, że w trosce o ograniczenie przypadków przedwcześnie wypalonych gwiazd, warto wziąć na rodzicielski warsztat ideę zrównoważonego rozwoju. Nie po to, aby całkowicie przewartościować swoje działania, ale żeby umiejscowić je w spójnej wizji rozwojowej, w której pierwsze skrzypce gra poczucie sensu, a nie lęk.

Koncepcja równowagi rozwoju nie jest pomysłem nowym. Już w starożytnych opisach funkcjonowania człowieka zawartych w pismach Sokratesa, Arystotelesa czy stoików pojawia się idea zachowania harmonii jako przeciwwaga dla silnych namiętności i aktywności człowieka nastawionych tylko na jeden kierunek. Sławny złoty środek, oznaczający umiar między skrajnościami, miał wyznaczać optymalny zakres i poziom czynności podejmowanych przez dojrzałych ludzi. Nie za dużo, nie za mało, w punkt. Tak, jak w znanym zdaniu Arystotelesa: *Z życia najlepiej odchodzić jak z uczty: ani pijanym, ani spragnionym.*

Współczesna psychologia bardzo wyraźnie korzysta z tych inspiracji między innymi w koncepcjach mądrości. Wybitny amerykański psycholog Robert Sternberg (2010) uważa, że mądrość to postawa równoważenia interesów własnych i grupowych, służąca optymalnej adaptacji podmiotu do otoczenia, której efektem jest jego wysoki dobrostan. Co oznacza ta promądrościowa postawa w praktyce? Według Sternberga powinniśmy zadbać nie tylko o rozwój inteligencji analitycznej dzieci, ale także inteligencji praktycznej, związanej z rozwiązywaniem życio-

Idea zrównoważonego rozwoju na przykładzie edukacji ku kreatywności

E. Torrance'a (Torrance, Sisk, 1997; Knopik, 2018)

Poniżej zaprezentowano wybrane zasady pracy z dziećmi, sformułowane dla rodziców i nauczycieli, mające na celu wdrożenie idei zrównoważonego rozwoju w codzienną praktykę:

- Uwrażliwiał dzieci na bodźce istniejące w otoczeniu.
- Zachęcał do manipulowania przedmiotami i ideami.
- Ucz sposobów systematycznej analizy i oceny każdego pomysłu.
- Ucz tolerancji wobec nowych idei.
- Strzeż się przed narzucaniem sztywnych schematów.
- Twórz i utrwalał w grupie dzieci twórczą atmosferę.
- Ucz uczniów, aby cenili swe myślenie.
- Wspieraj i doceniaj uczenie się inicjowane przez same dzieci.
- Zabijaj dzieciom ćwieka.
- Zapewnij dzieciom zarówno okresy wzmożonej aktywności, jak i względnego spokoju.
- Udostępniaj środki niezbędne do realizacji pomysłów.
- Utrwalaj zwyczaj pełnej realizacji pomysłów.
- Rozwijaj konstruktywny krytycyzm.
- Zachęcaj do zdobywania wiedzy z różnych dziedzin.

wych problemów, jak i inteligencji twórczej, odpowiedzialnej za oryginalne, wartościowe pomysły. Orientacja na poszerzanie samej wiedzy i kształtowanie umiejętności szkolnych nie gwarantuje sukcesu życiowego, a nawet oddala od niego (Sternberg, Grigorenko, 2000). Zdobywane informacje oraz kompetencje nie są bowiem osadzone w pragmatyce codziennych wyzwań i trudności, z jakimi musi zmierzyć się człowiek. Jak w sławnej maksymie Camusa: *szkoła przygotowuje do świata, który nie istnieje*. Co zatem powinniśmy w toku podejmowanych działań edukacyjnych i wychowawczych równoważyć, aby przełożyło się to w dłuższej perspektywie na wysoką jakość życia naszych pociech? Po pierwsze: rozwój intelektualny oraz rozwój emocjonalno-społeczny (rozumienie i kontrola emocji oraz konstruktywne relacje z otoczeniem są nie mniej ważne niż zasoby poznawcze, na których zazwyczaj skupiamy się). Po drugie: rozwój poznawczy i rozwój motoryczny (sprawność fizyczna, motoryka mała i duża to fizyczne zasoby podmiotu niezbędne do wykonywania złożonych czynności). Po trzecie: interesy prywatne i ogólnospołeczne (fiksacja na własnym rozwoju i realizacja jedynie swoich celów kształtuje postawę egocentryczną, uniemożliwiającą bezinteresowne angażowanie się na rzecz dobra wspólnego – podstawy społeczeństwa obywatelskiego). Po czwarte: własne pomysły (rodziców, nauczycieli) i pomysły dzieci (tak, aby rozwoju dziecka nie podporządkowywać własnej wizji, kim ma ono być teraz, a kim w przyszłości). Po piąte: cele rozwojowe oraz możliwości dziecka (stawianie sobie zbyt ambitnych celów, nieadekwatnych do potencjału dziecka, rodzi frustrację, a w niektórych przypadkach – nawet emocjonalne odrzucenie swo-

Ocena działań w zakresie wspomagania zrównoważonego rozwoju ucznia zdolnego

Poniżej zaprezentowano, w jaki sposób wdrożyć idee zrównoważonego rozwoju w pracy z uczniami zdolnymi. Zaproponowane narzędzie służy ocenie kompleksowości działań wspierających prowadzonych przez nauczycieli.

KWESTIONARIUSZ WSPOMAGANIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU UCZNIA ZDOLNEGO (WZRUZ) Tomasz Knopik (2018)

Proszę o zakreślenie przy każdym twierdzeniu liczby określającej częstotliwość podejmowania przez Panią/Pana wskazanych działań w pracy z uczniem zdolnym, gdzie:

3 oznacza często, 2 – od czasu do czasu, 1 – rzadko, 0 – nigdy.

Zanim zakreśli Pan/Pani odpowiednią liczbę, proszę przywołać w myślach przykłady potwierdzające podejmowanie działań ukierunkowanych na realizację danego celu.

I. Zdolności poznawcze		
lp.	twierdzenie	częstotliwość stosowania
1	Usprawnianie podstawowych procesów poznawczych: percepcji, uwagi, pamięci.	3 – 2 – 1 – 0
2	Rozwijanie myślenia abstrakcyjnego (pojęciowego).	3 – 2 – 1 – 0
3	Rozwijanie wiedzy szczegółowej (specjalistycznej) z zakresu danej dyscypliny.	3 – 2 – 1 – 0
4	Rozwijanie wiedzy ogólnej o świecie.	3 – 2 – 1 – 0
5	Rozwijanie wiedzy dotyczącej preferowanych sposobów uczenia się.	3 – 2 – 1 – 0
Suma i średnia:	 /
II. Motywacja		
6	Identyfikowanie przez uczniów swoich zainteresowań i pasji.	3 – 2 – 1 – 0
7	Rozwijanie przez uczniów zidentyfikowanych zainteresowań i pasji.	3 – 2 – 1 – 0
8	Dostosowywanie poruszanych treści programowych do zainteresowań uczniów.	3 – 2 – 1 – 0
9	Uświadamianie uczniom celu/celów treści realizowanych podczas zajęć.	3 – 2 – 1 – 0
10	Zwiększanie zaangażowania uczniów poprzez danie im swobody w wyborze: ćwiczenia, tematu, metody sprawdzenia wiedzy, pracy domowej.	3 – 2 – 1 – 0
Suma i średnia:	 /

jej pociechy; z drugiej strony za-
niżone cele rodzą nudę i hamują
rozwój dziecka).

Równowaga nie jest stanem,
który raz uzyskany, będzie miał
charakter chroniczny. Jest to dy-
namiczny proces wymagający cią-
głego zaangażowania rodziców,
nauczycieli, specjalistów, rówie-
śników. Oznacza to konieczność
stworzenia sprzyjającego społecz-
nego klimatu, w którym – zamiast
konkurowania i rywalizacji – mó-
wimy o współpracy oraz koopera-
tywnym uczeniu się. Pytanie tyl-
ko, czy jesteśmy na to gotowi.

Bibliografia:

Knopik, T. (w druku). *Zafascynowani światem*.
Warszawa: ORE.

Sternberg, R. (2010). *Academic Intelligence Is
Not Enough! WICS: An Expanded*

*Model for Effective Practice In School and Lat-
er Life*. W: R. Sternberg, D. Preiss, *Innovations
in educational psychology. Perspectives on
Learning, Teaching, and Human Development*
(s. 403-440). New York: Springer Publishing
Company.

Sternberg, R., Grigorenko, E. (2000). *Teaching
For Successful Intelligence. To Increase*. New
York: MacMillan Publishing Co.

Torrance, E., Sisk, D. (1997). *Gifted and
talented children in the regular classroom*. Bu-
falo, NY: Creative Education Foundation Press

**dr Tomasz Kno-
pik** – wykładowca
w Instytucie Psy-
chologii Uniwer-
sytetu Marii Curie
Skłodowskiej
w Lublinie; psycho-
log zdolności, do-
radca zawodowy,
coach, trener; po-
siada doświadcze-
nie zawodowe w
zakresie diagnozy
zdolności i predys-
pozycji poznawczo-
osobowościowych
uczniów; autor
kilkunastu publika-
cji naukowych.

III. Twórczość		
11	Stosowanie technik twórczego myślenia (np. skojarzenia, tworzenie pytań i analogii, przekształcenia, mapy myśli).	3-2-1-0
12	Premiowanie niestandardowych rozwiązań.	3-2-1-0
13	Samodzielne stawianie i rozwiązywanie problemów przez uczniów.	3-2-1-0
14	Rozwijanie otwartości na nowe doświadczenia i niestandardowe sytuacje.	3-2-1-0
15	Czerpanie przyjemności przez uczniów z podejmowania działań twórczych.	3-2-1-0
Suma i średnia:	 /
IV. Sfera emocjonalno-społeczna		
16	Umożliwianie uczniom pracy w grupach o podobnych uzdolnieniach i/lub zainteresowaniach.	3-2-1-0
17	Rozwijanie samowiedzy uczniów (wiedza dotycząca m.in.: uzdolnień, zainteresowań, preferowanych wartości, cech charakteru).	3-2-1-0
18	Rozwijanie rozumienia własnych emocji i ich kontroli.	3-2-1-0
19	Stwarzanie sytuacji sprzyjających uczeniu się zespołowemu (kooperatywne uczenie się).	3-2-1-0
20	Rozwijanie orientacji prospołecznej uczniów (empatia, altruizm, odpowiedzialność za innych).	3-2-1-0
Suma i średnia:	 /

Profil aktualnego wspomagania rozwoju ucznia zdolnego (do uzupełnienia)

obszar	zdolności poznawcze	motywacja	twórczość	sfera emocjonalno- społeczna
liczba pkt				
średnia				
3,0				
2,8				
2,6				
2,4				
2,2				
2,0				
1,8				
1,6				
1,4				
1,2				
1,0				
0,8				
0,6				
0,4				
0,2				
0,0				

Obok podanych wartości (3,0, 2,8 itd.) należy w odpowiednim miejscu wstawić średnie dla każdego z czterech czynników na podstawie wyników w kwestionariuszy (suma wyników dla czynnika podzielona przez 5). Wykreślony profil pozwala ocenić, jakie działania nauczyciela są dominujące, a jakie wymagają uzupełnienia.

Źródło: T. Knopik (2018; w druku). *Zafascynowani światem*. Warszawa: ORE.

Nauczanie to relacja¹

Maria Gajewska

Młody człowiek potrzebuje na swojej drodze edukacyjnej spotkać osobę, która poszerzy jego horyzonty myślowe i pomoże wytyczyć osobiste cele. Osobę, która stworzy inspirującą relację edukacyjną.

Jest wiele metod, które są niezwykle owocne w procesie budowania empatycznego kontaktu z młodym człowiekiem. Dziś rozmaite techniki pracy indywidualnej z uczniem czy pracy z grupą zdobywają coraz większą popularność. Znajomość ich dobrych rezultatów pomaga w aranżowaniu sytuacji edukacyjnych.

W swojej pracy z uczniami stosuję zasadę 8 x I. To mój osobisty przepis na nauczanie.

Informacja

Działam w oparciu o rzetelną wiedzę dotyczącą możliwości i potrzeb dzieci. Prowadzę diagnozę ich potencjału. Rozmawiam z uczniem, jego rodzicami i rodzicami lub opiekunami prawnymi, ze środowiskiem wewnątrz (klasa, koleżanki i koledzy ze szkoły, nauczyciele, pracownicy, dyrekcja) i zewnątrz szkoły (trenerzy, asystenci rodzin, kuratorzy sądowi).

Intuicja

Gdy brakuje mi wystarczających informacji o uczniu lub czasu na zastosowanie przemyślanej strategii edukacyjnej czy wychowawczej, wtedy wspieram się intuicją. Intuicja podpowiada mi właściwe rozwiązanie, choć weryfikuje je dopiero perspektywa czasowa. Intuicja pozwala mi znaleźć zależności między sytuacjami i wybrać właściwą ścieżkę dla ucznia.

Indywidualizacja

Koncentruję się głównie na zdiagnozowanych potrzebach swoich uczniów i dobieram metodę odpowiednią właśnie dla nich. Każdy uczeń jest inny. Funkcjonuje w odmiennym środowisku klasowym, rodzinnym, społecznym. Na bazie diagnozy buduję indywidualne sytuacje problemowo-zadaniowe. Otaaczam ucznia osobistą opieką lub znajduję nauczyciela, który skutecznie doprowadzi go do określonego celu. Wprowadzam do praktyki szkolnej (edukacji masowej) m.in. tutoring (edukację spersonalizowaną). Praca z uczniem w relacji jeden na jeden daje

wiele możliwości: budowania głębokiego zaufania, poznania mocnych i słabych stron ucznia, określenia jego osobistych zamierzeń, a przede wszystkim – możliwość wnikliwej i inspirującej rozmowy. Stosuję niekiedy tzw. grupki tutorskie. To rozwiązanie przydaje się w sytuacji, kiedy uczniowie mają podobne zainteresowania i chcą uczyć się od siebie nawzajem. W atmosferze bezpieczeństwa i zaufania powstają wówczas np. pierwsze teksty prozatorskie, poetyckie czy publicystyczne.

Inteligencje

Wykorzystuję w praktyce edukacyjnej teorię inteligencji wielorakich Howarda Gardnera. Ukazuje ona wartość każdej jednostki dla społeczeństwa, docenia różnorodność i indywidualność. Mówi, że wszyscy jesteśmy zdolni, ale każdy na swój własny sposób. Opierając się na tej teorii, staram się pomóc dziecku odkryć jego potencjał i z niego korzystać. Aranżuję sytuacje rozwijające wszystkie typy inteligencji. Służą temu międzyprzedmiotowe prace projektowe.

Dużą uwagę, jako polonistka, poświęcam doskonaleniu sprawności językowych uczniów. Powszechnie wiadomo, że uczniowie w wyniku zmiany stylu życia i upowszechnienia nowych technologii komunikacji mają coraz większe problemy z dyskutowaniem oraz formułowaniem swoich opinii. Aby uczniowie wypowiadali się pełnym zdaniem, a nie udzielali odpowiedzi na wzór SMS, w centrum swoich działań edukacyjnych stawiam tekst. Zachęcam do czytania książek, stawiania pytań (czasem nietypowych) i poszukiwania odpowiedzi (czasem nieszablonowych, niejednoznacznych). Rozwijam umiejętność pisanie, wygłaszania tekstów własnych. Służą temu akcje promujące czytelnictwo i twórczość uczniowską. Prowokuję do wymyślenia oryginalnej wypowiedzi na bazie wiedzy i umiejętności, które uczeń już posiada. Wykorzystuję polemiczny zapał młodzieży do tworzenia gazetek, telewizji czy organizowania debat. W ten sposób młodzi ludzie rozwijają swój warsztat dziennikarski, przydatny przy precyzyjnym wyrażaniu myśli, jasnym formułowaniu argu-

1. Przedruk (wersja skrócona) z: *Edukacja do rozumienia siebie i świata*, Gdańsk 2018 r. s. 107-108.

mentów i przejrzystym redagowaniu różnych form wypowiedzi.

Interdyscyplinarność

Jako polonistka nie ograniczam się do nauczania literatury i języka. Łączę wiedzę przedmiotową z wiedzą o kulturze. Dziś, w erze cyfryzacji, jest to koniecznością. Moi uczniowie obcuja nie tylko z książką, ale i muzyką, obrazem, filmem czy teatrem. Stawiam ucznia w roli odbiorcy (czytelnik, słuchacz, widz) i twórcy (autor, artysta, aktor) dzieła. W tym celu współpracuję z nauczycielami innych dyscyplin. Wspólne nauczanie otwartości wobec różnych ról i różnych konwencji w sztuce owocuje postawą otwartości wobec drugiego człowieka.

Uczę odbioru nie tylko uznanych arcydzieł, ale poświęcam czas na spotkania z popkulturą. Rozmawiam z uczniami o medialnych wzorcach i idolach. Podejmuję refleksję, czy poza szokowaniem odbiorcy ma ona do zaoferowania istotne wartości.

Innowacyjność

Wychodzę naprzeciw oczekiwaniom uczniów odnośnie nowych technologii. Stosuję technologię komputerową w praktyce szkolnej. Wykorzystuję między innymi: telefony komórkowe, tablice interaktywne, e-learning, panel informacyjny. Jestem elastyczna i otwarta na nowinki technologiczne.

Integracja

Projektuję działania wychowawcze, których celem jest rozwój umiejętności interpersonalnych. Aranżuję spotkania uczniowskie (młodsza grupa wiekowa spotyka się ze starszą), inicjuję aktywne spotkania uczniów z rodzicami, zapraszam opiekunów na lekcje, organizuję zajęcia z ekspertami. Uwrażliwiam też na potrzeby osób chorych, seniorów czy wykluczonych społecznie. Wdrażam do działania na rzecz innych bez oceniania czy czerpania korzyści. Zachęcam do wolontariatu oraz działalności harcerskiej. Wraz z uczniami biorę udział w akcjach charytatywnych i uczestniczę w rajdach harcerskich. Takie inicjatywy uczą bezinteresownego dawania oraz czerpania radości z pomagania i bycia razem.

Intensywność

Intensywność to suma kilku wypadkowych, takich jak: liczba spotkań z uczniami w tygodniu czy przerw między spotkaniami, różnorodność stosowanych metod, a także warunki lokalowe, w jakich odbywa się nauczanie. Staram się aranżować spotkania w miarę możliwości regularnie i w różnych miejscach, pobudzających do wszechstronnego rozwoju (zajęcia terenowe). Uczy to młodego człowieka kon-

sekwencji w działaniu, wytrwałości oraz pokonywania strachu przed zmianami w swoim życiu.

Koncepcja 8 x I pozwala kształtować osiem kompetencji, które są wartościami ponadczasowymi, służącymi zarówno jednostce, jak i społeczeństwu. Są to: umiejętność uczenia się, stawianie sobie celów i konsekwencja w ich realizacji, otwartość na zmiany, kreatywność w myśleniu i działaniu, współpraca w zespole i współodpowiedzialność za jej efekty, działanie na rzecz innych, optymizm oraz wdzięczność.

Przygotowuję młodego człowieka do bycia dojrzałym świadkiem, uczestnikiem, komentatorem oraz twórcą zdarzeń. Moje praktyki edukacyjne można ująć zatem w następujący ciąg wynikowy: widzieć (pokazać), doświadczyć (przeżyć), opisać (przedyskutować, wyrazić opinię), działać (naśladować w praktyce).

Zdaję sobie sprawę, że to ode mnie – konkretnej osoby – i od wartości, jakimi się kieruję, mojej postawy oraz warsztatu pracy zależy, jaką rolę przyjmie uczeń w przyszłości. Nauczyciel wywiera wpływ na młodego człowieka. Aby był to wpływ pozytywny, pedagog musi nieustannie dbać o własny rozwój, wykazywać się biegłością w swojej dyscyplinie oraz pokazywać uczniowi, że wiedzie pogodne życie. Taka pozytywna relacja buduje się w czasie i wymaga cierpliwości.

Nauczanie to inspirowanie ucznia do podejmowania wysiłku oraz wcielania swoich zdolności i talentów w życie. Owocem nauczania jest zachęta do różnorodnej działalności. ■

Maria Gajewska – absolwentka Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji 2020 (edycja IV); nauczycielka języka polskiego i wychowawczyni w Szkole Podstawowej nr 1 im. Janusza Korczaka w Czersku; certyfikowana tutorka; glottodydaktyczka (metoda prof. Bronisława Rocławskiego); wykładowczyni Czerskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku; wolontariuszka w Stowarzyszeniu Przyjaciół „Jedynki” w Czersku; inicjatorka i współorganizatorka lokalnych przedsięwzięć; zdobywczyni nagrody Burmistrza Czerska „Koło Młyńskie 2017” w obszarze: edukacja, oświata i wychowanie; laureatka tytułu „Nauczyciel Pomorza 2017”.

IATEFL Poland – stowarzyszenie nauczycieli języka angielskiego prowadzone przez nauczycieli dla nauczycieli

z Joanną Leszkiewicz,
prezesem IATEFL Poland,
rozmawia Małgorzata Bukowska-Ulatowska
nauczyciel konsultant CEN ds. diagnoz i analiz
oraz edukacji języków obcych

Małgorzata Bukowska-Ulatowska: W dniach 21-23 września 2018 r. we Wrocławiu odbyła się 27. Międzynarodowa Konferencja IATEFL Poland. Wydarzenia organizowane przez Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Angielskiego w Polsce są zawsze wyjątkowe, jednak tegoroczna konferencja była pod kilkoma względami rekordowa, prawda?

Joanna Leszkiewicz: Konferencja we Wrocławiu zgromadziła około 1 100 uczestników z ponad 30 państw, w tym tak odległych zakątków świata, jak Hong-Kong, Japonia czy Stany Zjednoczone. Była też rekordowa pod względem ogromnego zainteresowanie ze strony prelegentów – z ponad 200 nadesłanych prezentacji aż 160 zostało zaprezentowanych na konferencji. Gościliśmy przedstawicieli 16 organizacji partnerskich, Margit Szesztay (prezesa IATEFL Inter-

national w Wielkiej Brytanii), Jen MacArthur (RELO, US Department of State), Jenny Simms (Director for English Language Services in Poland, the British Council). Mieliśmy wielu znamienitych prelegentów z Polski (np. Joanna Femiak, Alicja Gałązka, Jacek Santorski, Grzegorz Śpiewak) i z zagranicy (Hugh Dellar, Evan Frendo, Mark Hancock, Jon Hird, Chaz Pugliese, Peter Sokolowski). Cieszy mnie też fakt, że po raz pierwszy w naszej konferencji wzięli udział studenci filologii angielskiej – przyszli nauczyciele. Ponadto w tym roku po raz pierwszy wprowadziliśmy nową formę prezentacji, *Poster Presentation*, polegającą na krótkim przedstawieniu tematu w formie graficznej i dyskusji autorów – przy publicznie rozwieszonych plakatach – z najbardziej zainteresowanymi tym zagadnieniem specjalistami.

27. Międzynarodowa Konferencja IATEFL Poland

Fot. Archiwum IATEFL Poland

Fot. Archiwum IATEFL Poland

M.B.-U.: Chociaż oferta konferencji dla anglistów z roku na rok staje się coraz bogatsza, to jednak dla wielu nauczycieli propozycja IATEFL Poland pozostaje tą najważniejszą. Co wyróżnia te spotkania spośród innych wydarzeń tego typu?

J.L.: 3-dniowa konferencja IATEFL Poland to największa w Polsce i druga (po konferencji IATEFL w Wielkiej Brytanii) co do wielkości konferencja nauczycieli anglistów w Europie. Tematyka sesji obejmuje coraz szerszy zakres zagadnień: to już nie tylko metodyka nauczania języka, ale również praca z uczniami z dysfunkcjami, psychologia, ustawiczne doskonalenie zawodowe i rozwój nauczyciela czy jego rola w XXI w. Oprócz uczestnictwa w tradycyjnych sesjach plenarnych i warsztatach, anglisty mogą wziąć udział w lekcjach pokazowych (*Live Lessons*) czy zajęciach *Advanced English*, przygotowanych specjalnie dla nauczycieli języka angielskiego. Z przyjemnością też stwierdzam, że *Pre-Conference Event*, wprowadzony do programu konferencji 3 lata temu, cieszy się z roku na rok coraz większą popularnością. Ponadto konferencja stwarza doskonałą okazję do poznania i dyskusji z ekspertami, w tym autorami podręczników, z których korzystamy w naszej codziennej pracy. Jest to również miejsce spotkań i wymiany doświadczeń nauczycieli z różnych środowisk w kraju i zagranicą, a także nawiązywania nowych kontaktów, znajomości, a nawet przyjaźni.

M.B.-U.: Działalność Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Angielskiego w Polsce to nie tylko wrześniowe konferencje. Co jeszcze znajdziemy w jego ofercie?

J.L.: Tak, to prawda – nasze działania nie ograniczają się tylko do 3-dniowych spotkań raz w roku. Okres pomiędzy wrześniowymi konferencjami jest wypełniony pracą w Regionach oraz Grupach Spe-

cialnych Zainteresowań (SIG). Obecnie w całej Polsce mamy 11 Regionów i 10 SIGów. Reprezentanci Regionów oraz Koordynatorzy SIGów organizują różne formy szkoleń dla nauczycieli na swoim terenie. Są to np. kilkugodzinne warsztaty, serie szkoleń prowadzone w różnych miastach przez czołowych metodyków z zagranicy (np. Tessę Woodward, Marjorie Rosenberg czy Marka Andrewsa) lub jednodniowe szkolenia i minikonferencje. Wśród tych ostatnich chciałabym wymienić *ESP Conference*, *Global Issues Day*, *Business English Day*, *Culture Lane*, a także tygodniowe szkoły letnie: *Summer Culture Lane* oraz *Summer School for Seniors*. Od kilku lat IATEFL Poland jest również organizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego dla uczniów w wieku 13-19 lat, w którym młodzi ludzie prezentują swoje umiejętności wyrażania własnych poglądów w języku angielskim. Eliminacja odbywają się w Regionach, a zwycięzcy eliminacji regionalnych biorą udział w finale, który tradycyjnie jest organizowany we wrześniu, podczas corocznej konferencji IATEFL Poland. Zachęcam do odwiedzania naszej strony internetowej (www.iatefl.org.pl), zapoznania się z informacjami o Stowarzyszeniu oraz śledzenia bieżących wydarzeń.

M.B.-U.: Skąd biorą się ci wszyscy entuzjaści, którzy swoją energię i czas przeznaczają na wolontariacką działalność na rzecz Stowarzyszenia?

J.L.: Bardzo trafne określenie – entuzjaści. Są to nauczyciele, wolontariusze z różnych miejscowości z całej Polski, ze szkół państwowych i prywatnych. To, co nas łączy, to pasja i zapal do działania. Połknęliśmy po prostu haczyk, poświęcamy swój wolny czas i działamy pod hasłem *IATEFL Poland is an Association of teachers, run by teachers for teachers* (*IATEFL Poland jest stowarzyszeniem nauczycieli języka angielskiego prowadzonym przez nauczycieli dla nauczycieli*).

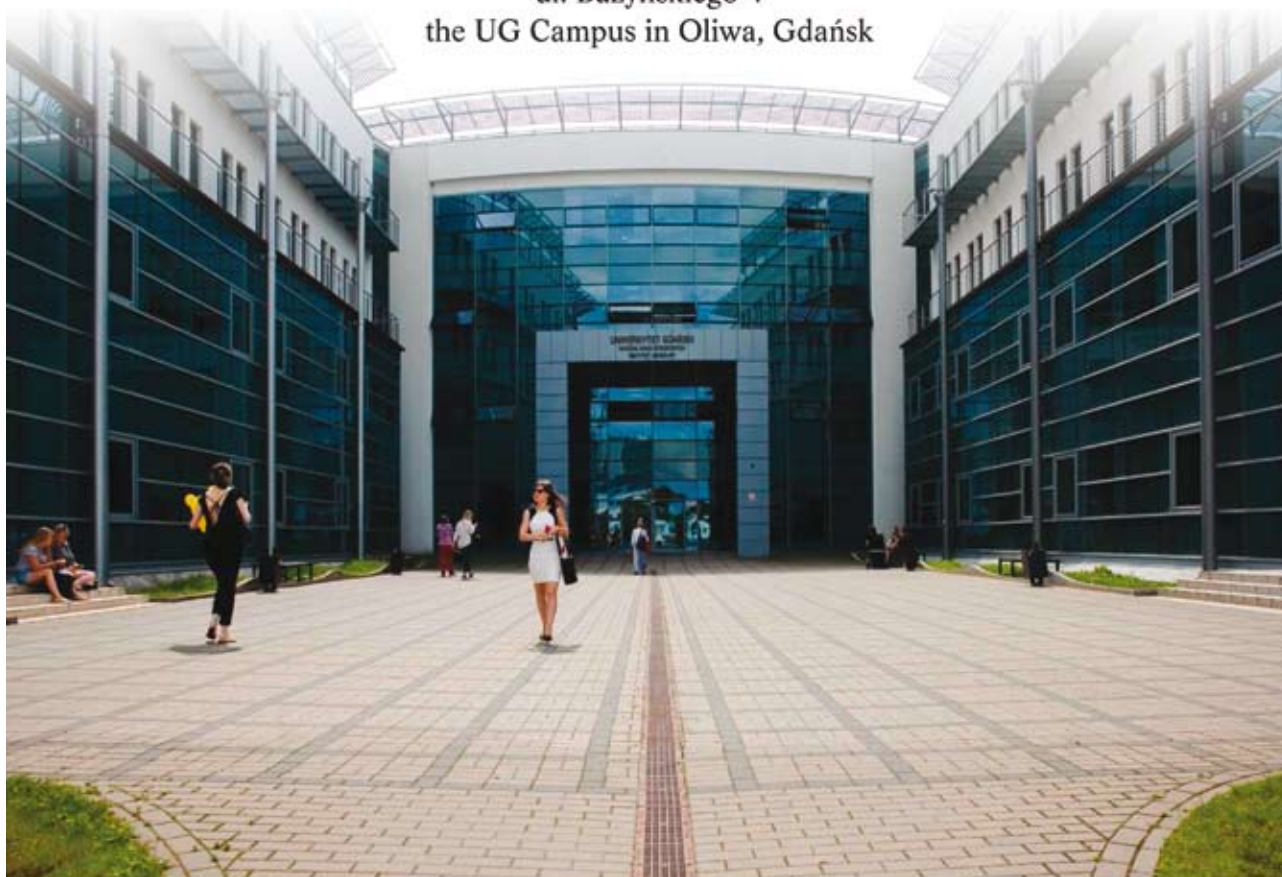
M.B.-U.: W jakich okolicznościach powołano do życia IATEFL Poland?

J.L.: Wszystko zaczęło się w marcu 1991 r., kiedy grupa nauczycieli języka angielskiego z Polski uczestniczyła w konferencji IATEFL w Exeter. Alan Maley, ówczesny Prezes IATEFL, spotkał się z nimi i zasugerował założenie IATEFL Poland. Pomysł ten zainspirował dwie koleżanki, Annę Gwardyś i Elżbietę Jarosz, do działania. I tak, na zebraniu założycielskim w Warszawie w maju 1991 r., zostało powołane Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Angielskiego w Polsce IATEFL Poland z siedzibą w Krakowie. Pierwsze spotkanie Stowarzyszenia odbyło się w British Studies Centre w Warszawie, a uczestniczyli w nim nauczyciele języka angielskiego z kilku miast, m.in. z Krakowa, Rabki, Koszalina, Słupska, Lublina, Poznania i Warszawy. W wyniku

IATEFL POLAND
&
the Foreign Languages Centre of the University of Gdańsk
cordially invite you to
28th IATEFL POLAND Conference
Gdańsk, 20–22 September 2019

VENUE:
Faculty of Social Sciences, the University of Gdańsk
Wydział Nauk Społecznych UG
ul. Bażyńskiego 4
the UG Campus in Oliwa, Gdańsk

fot. K. Mystkowski / KFP

Gdańsk – a city on the Baltic coast with over a thousand-year history, known for its marine tradition, located at the crossroads of major commercial and communication routes is a true meeting point of many cultures and ideas.

wyborów wyłoniono pierwszy Zarząd IATEFL Poland w składzie: prof. Jan Rusiecki – prezes (Prezes Honorowy od listopada 1998 r.), Maria Birkenmajer – wiceprezes, Anna Kolbuszewska – sekretarz. Wtedy też powstały Regiony IATEFL Poland (oddziały Stowarzyszenia), którymi kierowały: Elżbieta Jarosz w Krakowie, Małgorzata Filipowicz w Warszawie, Grażyna Soszyńska w Poznaniu, Wioletta Morszczyń w Szczecinie oraz Tatiana Rozbicka w Słupsku. Pierwsze warsztaty i szkolenia organizowane przez IATEFL Poland, które poprowadził Alan Maley, miały miejsce w Warszawie, Krakowie i Poznaniu.

M.B.-U.: Czy Stowarzyszeniu było łatwo zaistnieć w świadomości nauczycieli języka angielskiego w naszym kraju?

J.L.: Początki IATEFL Poland były trudne – stowarliśmy małe, nieznanie szerokiemu ogółowi stowarzyszenie, nie dysponowaliśmy funduszami na promocję czy nawet informowanie o przygotowywanych szkoleniach. Na szczęście od samego początku IATEFL PL miało ogromne wsparcie British Council w Warszawie, które pomagało nawiązywać kontakty z czołowymi postaciami ze świata ELT, a także siostrzanymi stowarzyszeniami. I tak, w kwietniu 1992 r., odbyła się pierwsza konferencja IATEFL Poland w Karniowicach pod Krakowem. Organizatorzy wydarzenia, Elżbieta Jarosz i John Held ze Studium Doskonalenia Językowego Nauczycieli Akademickich UJ, spodziewali się przyjazdu ok. 80-100 nauczycieli. Liczba zgłoszonych uczestników – ponad 400 osób z 13 państw – przerosła ich oczekiwania, ale równocześnie utwierdziła Zarząd IATEFL

PL w przekonaniu o słuszności podjętej decyzji dot. utworzenia Stowarzyszenia. Należy też podkreślić, że British Council było głównym sponsorem pierwszych konferencji, a także fundatorem stypendiów na kursy w Wielkiej Brytanii dla naszych członków. Od pierwszej konferencji działania Stowarzyszenia były wspierane również przez wydawnictwa, zarówno z Polski, jak i z zagranicy, takie jak m.in. Pearson Education (Longman), Cambridge University Press, Oxford University Press, Macmillan, Heinemann czy Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne WSiP, które sponsorowały udział znanych i cenionych prezen-terów, metodyków oraz autorów wielu podręczników. Dzięki współpracy i wsparciu ww. instytucji, ale przede wszystkim dzięki ogromnej pasji i zaangażowaniu, a także – co należy podkreślić – bezinteresownej pracy grupy nauczycieli entuzjastów, IATEFL Poland rozwijało się i stało się największą organizacją zrzeszającą nauczycieli języka angielskiego w Polsce.

M.B.-U.: W jakim kierunku będzie rozwijać się Stowarzyszenie w najbliższym czasie?

J.L.: Nadal będziemy kontynuować naszą dotychczasową działalność, czyli przygotowywać doroczne międzynarodowe konferencje, szkolenia i warsztaty dla nauczycieli w Regionach i SIGach, a także umożliwiać nauczycielom wyjazdy na konferencje organizowane przez IATEFL International i stowarzyszenia partnerskie. Kolejny obszar to dalsza współpraca z innymi organizacjami i instytucjami w Polsce o podobnym profilu działania, czyli dbającymi o jakość nauczania języka obcego i doskonalenie zawodowe nauczycieli (np. realizacja wspólnych inicjatyw

Misja Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Angielskiego w Polsce IATEFL Poland to tworzenie forum wymiany myśli i doświadczeń oraz platformy współpracy między nauczycielami języka angielskiego w Polsce i za granicą, a obecnie również między nauczycielami innych języków obcych. Misją Stowarzyszenia jest też utrzymywanie kontaktów oraz współpraca z ośrodkami nauczania języka angielskiego w ramach organizacji międzynarodowej IATEFL.

IATEFL Poland to wiodąca organizacja zrzeszająca nauczycieli języka angielskiego w Polsce – zarówno tych aktywnych, jak i emerytowanych. Członkami Stowarzyszenia mogą też zostać studenci filologii oraz słuchacze nauczycielskich kolegiów językowych, zainteresowani poszerzeniem swojej wiedzy i doskonaleniem technik nauczania języka angielskiego oraz innych języków obcych.

IATEFL Poland jest członkiem stowarzyszonym Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Angielskiego IATEFL z siedzibą w Wielkiej Brytanii – organizacji zrzeszającej nauczycieli języka angielskiego z całego świata.

www.iatefl.org.pl

z Ambasadą Amerykańską, British Council, PASE, DOS itp). Chcielibyśmy też zaktywizować naszą współpracę z lokalnymi ośrodkami doskonalenia nauczycieli, aby dotrzeć do jeszcze szerszego grona odbiorców. Planujemy również rozszerzenie naszej oferty szkoleń, wykorzystując nowe technologie.

M.B.-U.: Z wielu propozycji IATEFL Poland mogą korzystać osoby, które nie należą do Stowarzyszenia. Jakie korzyści zatem daje członkostwo w IATEFL Poland?

J.L.: Nasze Stowarzyszenie stwarza okazję do nawiązywania kontaktów z innymi członkami, zapewnia dostęp do wysokiej jakości szkoleń dostosowanych do potrzeb nauczycieli języków obcych i metodyków pracujących w różnorodnych środowiskach. Przynależność do Stowarzyszenia to nie tylko bezpłatne szkolenia dla członków w Regionach i SIGach. IATEFL Poland oferuje swoim członków możliwość wyjazdu na konferencje zagraniczne, pokrywając koszty takiego doskonalenia (zgodnie z porozumieniami ze stowarzyszeniami partnerskimi). W przypadku konferencji i szkoleń w Polsce, nasi członkowie mogą liczyć na różnego rodzaju zniżki.

M.B.-U.: Jak można dołączyć do grona członków Stowarzyszenia?

J.L.: Zgodnie z naszym Statutem członkiem Stowarzyszenia może zostać każdy nauczyciel języka angielskiego czynny zawodowo bądź znajdujący się w stanie spoczynku, a także każdy student szkoły

wyższej przygotowujący się do zawodu nauczyciela języka angielskiego. Należy tylko wypełnić deklarację członkowską i uiścić roczną składkę, która obecnie wynosi 80 PLN.

M.B.-U.: Rozpoczęliśmy naszą rozmowę od nawiązania do zakończonej niedawno wrocławskiej konferencji. Jednak już od dłuższego czasu trwają prace nad przygotowaniem przyszłorocznej, 28. Międzynarodowej Konferencji IATEFL Poland, która odbędzie się... w Gdańsku, czy tak?

J.L.: Tak, następna konferencja IATEFL Poland odbędzie się na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego we wrześniu 2019 r. Cieszę się, że po przeszło 20 latach przerwy Gdańsk znowu będzie gościł nauczycieli z całej Polski i z zagranicy. Znając osoby zaangażowane w przygotowanie konferencji, jestem przekonana, że wydarzenie to będzie udane zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym. Nie chcę zdradzać szczegółów, ale mogę zapewnić, że – podobnie jak we Wrocławiu i na innych wcześniejszych konferencjach – na uczestników czekają nowości i niespodzianki. Zapraszam więc wszystkich nauczycieli na 28. Międzynarodową Konferencję IATEFL Poland. Proszę zarezerwować sobie termin 20-22 września 2019 r. Do zobaczenia w Gdańsku!

M.B.-U.: Dziękuję za rozmowę. ■

Książki blisko Ciebie – Lektury.gov.pl

Nowa biblioteka internetowa Lektury.gov.pl jest serwisem adresowanym do nauczycieli, uczniów i studentów. Wszyscy, którzy chcieliby poznać lub wrócić po raz kolejny do dzieł literatury polskiej i światowej, mają teraz taką możliwość. Projekt powstał dzięki pracy dwóch ministerstw: Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju oraz Ministerstwa Cyfryzacji. Dostępność Internetu i duża swoboda w poruszaniu się po zasobach cyfrowych powodują, że wiele osób chętnie korzysta z tak powszechnego narzędzia. Jest to szczególnie wygodne dla uczniów. Liczba książek w bibliotekach szkolnych jest ograniczona, ale w tym momencie każdy ma dostęp do lektury w wersji elektronicznej. Teksty literackie można odczytać na komputerze, tablecie i telefonie komórkowym. Część lektur jest również udostępniona w formie audiobooków. Korzystanie z serwisu jest bezpłatne, a zasoby będą uzupełniane i poszerzane. Zachęcamy do poznania nowej biblioteki oraz zawartych w niej tytułów. Lektura na wyciągnięcie ręki, wystarczy jedno kliknięcie i przenosimy się w literacki świat. To tak blisko...

*Dominika Ringwelska,
nauczyciel konsultant CEN ds. diagnoz i analiz
oraz edukacji polonistycznej i kulturalno-artystycznej*

Relaksacja jako alternatywna metoda terapeutyczna w codziennej pracy nauczyciela

Agnieszka Trendel, Urszula Kropidłowska

Uczniowie na różnych etapach edukacyjnych doświadczają w szkole niełatwych sytuacji, z którymi każdego dnia muszą się mierzyć, takimi jak: przemęczenie, hałas, rywalizacja, problemy w relacjach z rówieśnikami, konflikty rodzinne, agresja, niezrozumienie czy trudności w nauce. Wymienione wyżej przykłady sytuacji trudnych stanowią nierzadko wyzwanie dla osób dorosłych. Oczywiście jest, że jeszcze bardziej dotkliwe są one dla dzieci, które – ze względu na postępujący ciągle rozwój osobowości i systemu wartości – nie potrafią jeszcze efektywnie stawić czoła wielu przeciwnościom. Rolą nauczyciela jest pomoc uczniom w skutecznym radzeniu sobie ze stresem i jego objawami.

Odporność na stres kształtuje się przez całe nasze życie. Możemy ją zwiększać poprzez zdobywanie kolejnych doświadczeń, ale również przez naukę i stosowanie metod relaksacyjnych. Elementy ćwiczeń i zabaw wyciszających warto wplatać w normalny tok lekcji. Stan relaksu zwiększa stopień koncentracji uwagi, wzmacnia kreatywność i pomaga stawić czoła kolejnym wyzwaniom edukacyjnym. Nie powinniśmy zapominać także o odpowiedniej dawce ruchu, który pozwala rozładować i odreagować nadmierne napięcie psychofizyczne u ucznia. Gdy stopień koncentracji uwagi uczniów w klasie spada, warto poświęcić dwie-trzy minuty lekcji na wykonanie prostych ćwiczeń ruchowych (np. podskoki, przysiady, rozciąganie mięśni). Często nawet tak krótka przerwa pozwala uczniom na efektywny powrót do dalszej pracy.

Celem wykonywania różnorodnych ćwiczeń relaksacyjno-odprężających jest nauka świadomego likwidowania napięcia, uspokajania własnego ciała i zmniejszania aktywności poznawczej do minimum. Korzyści jest wiele: redukcja objawów lękowych, wzmocnienie zaufania do siebie, zmniejszenie nadciśnienia, lepsza praca układu krwionośnego oraz pokarmowego (żołądek i jelita), rozwój wyobraźni, zwiększenie kontroli nad własnym organizmem, ograniczenie objawów nadpobudliwości psychoruchowej i nadwrażliwości emocjonalnej czy nawet zapobieganie niepowodzeniom szkolnym. Nauka relaksacji wymaga jednak regularności i systematyczności – wchodzenia w stan odprężenia trze-

ba się po prostu nauczyć. Wymaga to czasu, dużej ilości treningów i motywacji.

Poniżej prezentujemy wybrane przykłady ćwiczeń relaksacyjnych, które można z powodzeniem wplatać w codzienną pracę nauczyciela (są szybkie, proste do wykonania):

- **Skupienie na oddechu**

Uczniowie kładą się lub wygodnie siadają z zamkniętymi oczami na ok. 2 minuty. Ich zadaniem jest wyłącznie skupienie się na kolejnych wdechach i wydechach. Można położyć uczniowi na brzuchu książkę, aby jeszcze lepiej poczuł, jak podnosi się on przy wdechu i opada wraz z wydechem.

- **Rozciąganie się**

Zadaniem uczniów jest naśladowanie przęcającego się kota w pozycji podporu przodem. Na przemian zaokrąglają kręgosłup i wyciągają ręce daleko do przodu. Przed wykonaniem tego ćwiczenia można obejrzeć z uczniami krótki filmik prezentujący przeciągającego się kota.

- **Ołówek**

Uczniowie wyobrażają sobie, że ich nos jest ołówkiem, którym mogą kreślić różne kształty – rysować spirale, ósemki, figury geometryczne, a nawet coś napisać. Ruchy powinny być spokojne i powolne. Ćwiczenie to pozwala na rozluźnienie mięśni szyi oraz karku.

- **Utrata siły**

Dzieci swobodnie chodzą po sali, wyobrażając sobie, że są silnymi zapaśnikami – spinają wszystkie mięśnie, prężą bicepsy, wydają z siebie głośne

dźwięki imitujące podnoszenie ciężarów. Po minucie nauczyciel daje sygnał, że czas na rozluźnienie. Uczniowie udają, że zaczynają opadać z sił, stają się wiotcy, mdleją i opadają. Kiedy wszyscy leżą już na podłodze, ćwiczenie można zacząć od początku.

• **Pozycja drzewa**

Dzieci opierają prawą stopę o wewnętrzną część lewego uda, podnoszą wyprostowane ramiona do góry. Ich zadaniem jest wyobrażenie sobie, że są wysokimi drzewami. W takiej pozycji trzeba wytrzymać przez 10 sekund, a następnie zmienić układ nóg.

• **Masażyk**

Uczniowie ustawiają się lub siadają jeden za drugim. Nauczyciel opowiada, że zaczyna padać, pada coraz mocniej, teraz leje już bardzo silny deszcz, trochę słabnie, zawiał wiatr, uderza grad, powoli przejaśnia się, unosi się mgła, wychodzi słońce. Dzieci uderzają palcami, pukają, muskają plecy i ramiona osoby stojącej przed nimi.

• **Trening autogenny w adaptacji dla dzieci**

Instrukcja relaksacji dostosowana jest do możliwości dziecka, jej treść przybiera formę bajki. Dzieci leżą na dywanie, zamykają oczy, w tle odtwarzana jest cicha muzyka relaksacyjna. Oto przykładowa bajka:

Postuchajcie bajki o pszczołce Słoduszce. Postarajcie się przeżyć to, co ona. Było lato, słońce mocno grzało. Pachniały kwiaty. Słoduszka od rana zbierała z kwiatów słodki nektar. Musiała bardzo szybko poruszać skrzydełkami. Poczula zmęczenie. Ile to jeszcze kwiatów muszę odwiedzić? Zaczęła liczyć: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Słoduszce zaczął się plątać język, położyła się wygodnie na dużym liściu, rozluźniła zmęczone nóżki i łapki, zamknęła oczy. Jej brzuszek zaczął spokojnie oddychać. Jak mi dobrze. Moja prawa łapka staje się coraz cięższa, nie chce mi się jej podnieść. Moja lewa łapka staje się leniwa, nie chce mi się jej podnieść. Tylko mój brzuch równiutko, spokojnie oddycha. Prawa noga z przyczepionym woreczkiem miodu staje się ciężka, coraz cięższa i cięższa. Lewa noga, też z woreczkiem miodu, również staje się ciężka. Nie chce mi się jej podnieść. Głowa jest tak wygodnie ułożona. Jestem spokojna, słyszę spokojną muzykę. Czuję, jak słońce ogrzewa moje nogi i łapki. Jest mi coraz cieplej. Jestem spokojna. Czuję się bezpiecznie. Ogarnia mnie senność. Zасыpiam, zasypiam, zasypiam.

Pozwalamy dzieciom leżeć jeszcze przez minutę, po czym prosimy, by otworzyły oczy, przeciągnęły się i powoli wstały.

Zaprezentowane powyżej techniki relaksu to tylko niektóre z wielu, jakie można zastosować w czasie zajęć z dziećmi w różnym wieku. Nie wymagają specjalnych materiałów czy pomocy dydaktycznych, a jednak dają możliwość niesienia konkretnej pomocy oraz twórczego oddziaływania na wychowanków podczas codziennych zajęć. Ważne, aby relaksacja stosowana była regularnie, np. codziennie przez 5-10 minut. Jedynie wtedy możemy uzyskać oczekiwane rezultaty. ■

Bibliografia:

Stanisław Siek, *Relaks i autosugestia*, Warszawa, 1986.

Iwona Dąbrowska-Jabłońska (red.), *Terapia dzieci i młodzieży, metody i techniki pomocy psychopedagogicznej*, Kraków, 2012.

Petra Stamer-Brandt, *Nowe gry i zabawy rozładujące złość*, Kielce, 2013.

www.pedagogika-specjalna.edu.pl

Urszula Kropidłowska – terapeuta integracji sensorycznej, nauczyciel wczesnej edukacji, psycholog kliniczny, oligofrenopedagog; w pracy z dziećmi wykorzystuje tradycyjne i innowacyjne metody, aby odpowiednio stymulować wszechstronny rozwój podopiecznych; nieustannie rozwija swój warsztat pracy; interesuje się bajko- i muzykoterapią; praca jest jej pasją; prywatnie lubi jeździć na rowerze i rolkach, czytać książki oraz słuchać muzyki.

Agnieszka Trendel – psycholog, mediator; pracuje w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 1 w Wejherowie; absolwentka Uniwersytetu Gdańskiego oraz studiów podyplomowych Psychologia kliniczna na Gdańskim Uniwersytecie Medycznym; ukończyła cykl szkoleń z zakresu Psychotraumatologii Praktycznej oraz Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach; słuchaczka studiów podyplomowych z zakresu oligofrenopedagogiki; w wolnym czasie spełnia swoje marzenia, planując dalekie podróże.

CENne informacje

Nauczycielu, masz wątpliwości? Szukasz profesjonalnego wsparcia?

Pracownicy Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku zapraszają do kontaktu. W ramach wsparcia oferowanego pomorskim szkołom i placówkom oświatowym proponujemy m.in. **bezpłatne konsultacje w zakresie dydaktyk przedmiotowych**, problemów wychowawczych oraz prawa oświatowego (kwalifikacji nauczycieli, awansu zawodowego i in.) oraz specjalnych potrzeb edukacyjnych. A poszukującym nowatorskich rozwiązań do codziennej pracy w klasie pomożemy w znalezieniu ciekawych inspiracji.

Na stronie www.cen.gda.pl w zakładce „O nas” opublikowaliśmy wykaz nauczycieli konsultantów oraz specjalistów wraz z ich numerami telefonów i adresami e-mail. Na spotkanie można umówić się telefonicznie lub mailowo.

Każdy w pracy zawodowej doświadcza wątpliwości, które można wspólnie zminimalizować albo zamienić w pasjonujące wyzwanie! Zapraszamy do Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku.

*Katarzyna Gęba,
starszy specjalista CEN ds. organizowania
doskonalenia zawodowego nauczycieli*

Być może... ekspert Ci pomoże

Wychodząc naprzeciw Państwa oczekiwaniom, w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku prowadzimy **bezpłatne konsultacje indywidualne w ramach zespołu interdyscyplinarnego**, w skład którego wchodzi trzech ekspertów: **psycholog / pedagog specjalny, radca prawny** (jedno z działań w ramach Programu *Niebieski Parasol Radcy Prawnego*) oraz **psychotraumatolog**.

Najbliższy termin konsultacji to **12 grudnia 2018 r.** (środa), godz. 15.00-18.00.

W ramach indywidualnych spotkań można skonsultować m.in. sprawy dot. trudnych sytuacji opiekuńczo-wychowawczych natury psychologiczno-pe-

dagogicznej, specjalnych potrzeb – pracy z dzieckiem niepełnosprawnym, tworzenia i realizacji IPET-ów oraz problemów oświatowych natury prawnej.

Osoby zainteresowane prosimy o kontakt mailowy lub telefoniczny z nauczycielem konsultantem CEN Marzeną Kozłowską (+48 58 340 41 51, marzena.kozlowska@cen.gda.pl) w celu rezerwacji terminu i miejsca u wybranego specjalisty. Liczba miejsc jest ograniczona. Serdecznie zapraszamy!

*Marzena Kozłowska,
nauczyciel konsultant CEN
ds. wspomagania pracy szkół oraz pedagogiki*

Biuletyn
Centrum Edukacji
Nauczycieli
w Gdańsku

Patronat medialny „Edukacji Pomorskiej” dla obozu humanistycznego uczniów II LO w Gdańsku

Nasz dwumiesięcznik objął patronatem medialnym *Obóz humanistyczny – rozwijanie kompetencji kulturowych uczniów profilu humanistycznego II LO w Gdańsku*. W ramach projektu podczas kilkudniowego wyjazdu na przełomie stycznia i lutego 2019 r. grupa uczniów weźmie udział w warsztatach, spektaklach teatralnych oraz innych działaniach kulturalnych, podczas których będą uczyli się nowych sposobów i metod interpretacji tekstów oraz dzieł kultury. Celem zajęć jest rozbudzenie w uczniach ciekawości poznawczej w obszarze historii i teorii sztuki oraz zachęcenie do swobodnego interpretowania artefaktów i twórczego wykorzystania znanych motywów.

M.B.-U.

stulecie Niepodległej

VII Forum Pomorskiej Edukacji

oprac. Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. diagnoz i analiz
oraz edukacji języków obcych

Na zaproszenie marszałka województwa pomorskiego Mieczysława Stuka 19 października 2018 r. w Teatrze Muzycznym im. Danuty Baduszkowej w Gdyni spotkali się przedstawiciele środowiska oświatowego z naszego regionu. Było to już VII Forum Pomorskiej Edukacji¹, organizowane z inicjatywy Samorządu Województwa Pomorskiego. Tegoroczne spotkanie wpisywało się swoją tematyką w obchody stulecia odzyskania niepodległości przez Polskę i miało wyjątkowo uroczysty charakter. Forum prowadził Przemysław Staroń – psycholog i kulturoznawca, nauczyciel II Liceum Ogólnokształcącego w Sopocie, laureat tytułu *Nauczyciel Roku 2018*.

VII Forum Pomorskiej Edukacji otworzył marszałek województwa pomorskiego Mieczysław Struk. W swoim wystąpieniu zwrócił m.in. uwagę na fakt, że tegoroczne Forum jest okazją do spotkania się trzech pokoleń mieszkańców naszego regionu. Wskazał też, że rocznica stulecia niepodległości Polski sprzyja stawianiu pytań o dzisiejsze rozumienie patriotyzmu i wolności – której nie należy traktować jako danej raz na zawsze – dla młodego pokolenia. Marszałek zwrócił też uwagę na znaczenie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Podkreślił również rolę mieszkańców Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław, ziem słupskiej, człuchowskiej i chojnickiej – w tym przedstawicieli władz lokalnych oraz nauczycieli – w trudnym procesie przywracania Pomorza Polsce. Ważnym zadaniem dla współczesnych jest podtrzymywanie pamięci o lokalnych działaczach niepodległościowych oraz poszukiwanie skutecznych sposobów na realizację edukacji patriotycznej w pomorskich szkołach, społecznościach lokalnych i rodzinach. Mieczysław Struk przypomniał krótko historię fresku *Niebo polskie*, symbolu polskości Gdańska lat 30. XX w. i zaprosił wszystkich do obejrzenia odtworzonego dzieła w budynku dawnego Gimnazjum Polskiej Macierzy Szkolnej przy ul. Augustyńskiego 1. Na zakończenie swojego wystąpienia marszałek województwa pomorskiego podziękował uczestnikom Forum za dotychczasowe zaangażowanie w realizację różnorodnych działań na rzecz wychowania patriotycznego oraz budowania wspólnoty regionalnej i narodowej. Zachęcił też do dalszego czerpania z postaw oraz wydarzeń trudnej historii Pomorza.

Niezwykle ważną i wzruszającą częścią Forum było wystąpienie Elżbiety Tatariewicz-Skrzyńskiej, sani-

tariuszki i łączniczki z Powstania Warszawskiego. *Pochodzę z innej epoki, epoki przedwojennej.(...) Myślę, że mój patriotyzm jest wrodzony* – rozpoczęła swoje wystąpienie prelegentka. W prostych, ale też mających ogromną moc słowach opowiedziała o swoim wychowaniu w duchu patriotycznym oraz o edukacji historycznej, a także o działalności konspiracyjnej – którą nazwała prawdziwą szkołą życia: dyscypliny, dyskrecji i odwagi – w szeregach Armii Krajowej. Jako uczestniczka powstańczych walk w Warszawie Śródmieściu powiedziała: *63 dni żyłam na skrawku wolnej Polski*. Podczas wydarzeń z 1944 r. najpierw towarzyszyła jej nadzieja, którą z czasem zastąpiły rozpacz, rozgoryczenie i obawy o dalsze losy kraju. Trudnym czasem, z dramatycznymi wydarzeniami (jak wypadki grudniowe w 1970 r. czy stan wojenny), ale też ze światełkami nadziei, było dla niej życie w PRL. Elżbieta Tatariewicz-Skrzyńska nazwała wolność skarbem narodowym i ogromnym darem. W podobny sposób traktuje też członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Zwróciła uwagę na fakt, że patriotyzm wymaga ciągłego pielęgnowania, np. poprzez udział w uroczystościach rocznicowych związanych z ważnymi wydarzeniami historycznymi. Jednak miłość do ojczyzny to też codzienność: *Kiedy idę brzegiem morza i słucham poszumu fal, Kocham swój kraj*. Na zakończenie swojego wystąpienia Elżbieta Tatariewicz-Skrzyńska przytoczyła fragment wiersza *Ojczyzna*, napisanego przez Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w 1942 r.

Dzięki kolejnemu wystąpieniu uczestnicy Forum mogli zapoznać się z przykładami dobrych praktyk w zakresie edukacji patriotycznej realizowanej w oparciu o zasoby środowiska lokalnego i dialog międzypokoleniowy². O działaniach prowadzonych

1. O wcześniejszych edycjach Forum Pomorskiej Edukacji pisaliśmy w wydaniach specjalnych „Edukacji Pomorskiej”: nr 55, 62, 68, 73, 79 i 86, www.cen.gda.pl.

Fot. B. Kwaśniewska

Marszałek Mieczysław Struk dziękuje za wystąpienie pani Elżbiecie Tatarkiewicz-Skrzyńskiej

Fot. B. Kwaśniewska

Laureatki konkursu multimedialnego *Pomorskie drogi do Niepodległej*

w Szkole Podstawowej w Tuchlinie opowiedziała Irena Warmowska, nauczycielka historii, zaś jej wypowiedzi uzupełniły wystąpienia uczniów tuchlińskiej szkoły. Młodzi ludzie przedstawili fragment inscenizacji w języku kaszubskim, odczytali wybrane zapisy z przedwojennej kroniki szkoły oraz zaprezentowali stroje odtworzone na podstawie rodzinnych fotografii z przełomu XIX i XX w.

W dalszej części spotkania dyrektor Departamentu Edukacji

i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego Adam Krawiec podsumował III edycję konkursu *Nauczyciel Pomorza*¹, a także przypomniał historię pamiątkowej statuetki, wręczanej co roku laureatowi. Uczestnicy forum mieli okazję poznać sylwetki dziesięciu finalistów konkursu. Pięcioro wyróżnionych, oprócz pamiątkowych dyplomów, otrzymało również nagrody pienięż-

2. Na str. 35-36 znajdują Państwo podsumowanie konkursu *Nauczyciel Pomorza 2018* oraz wywiad z laureatką.

Fot. B. Kwaśniewska

Wolność wewnętrzna jest ponadczasowa. Tkwi we mnie. Dbam o nią. (...)

Patriotyzm to znajomość losów swojego kraju, myślenie o nim i branie czynnego udziału w jego życiu.

Elżbieta Tatarkiewicz-Skrzyńska

Fot. B. Kwaśniewska

Czcijmy nie tylko bohaterów poległych w walkach, ale też osoby zaangażowane w budowanie zrębów organizacyjnych i materialnych rozwoju Polski.

Wiesław Byczkowski

ne. Laureatką tytułu *Nauczyciel Pomorza 2018* została Małgorzata Klasa, nauczycielka rachunkowości finansowej z Zespołu Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Kartuzach.

Kolejną częścią Forum było podsumowanie konkursu mul-

Fot. B. Kwaśniewska

Forum Pomorskiej Edukacji organizujemy corocznie od 2012 r. Od czasu pierwszego spotkania zaszły spore zmiany: Pomorze dołączyło do grupy najszybciej rozwijających się regionów Europy, zmienił się rynek pracy, pojawiły się nowe wyzwania związane zarówno z tempem rozwoju technologicznego, jak i nowymi zjawiskami społecznymi, wynikającymi choćby z migracji. Dla edukacji, także prowadzonej tu, na Pomorzu, ostatnie lata były szczególnie trudne. Zmiana systemu oświaty, reorganizacja sieci szkolnej, dostosowanie programów kształcenia do nowych podstaw programowych – to zaledwie niektóre z problemów, z którymi na co dzień zmagają się nie tylko nauczyciele i dyrektorzy szkół, ale również władze samorządowe wszystkich szczebli. Ważne, by w tym natłoku codziennych zadań nie zgubić rzeczy najważniejszej – dobra ucznia.

Forum Pomorskiej Edukacji to czas na dialog i wspólną refleksję; czas

na prowadzoną ponad podziałami politycznymi rozmowę o tym, co powinno wyróżniać pomorskie szkoły? na co zwrócić uwagę w procesie kształcenia i wychowania? jaki powinien być absolwent pomorskiej szkoły? Od odpowiedzi na te pytania zależy utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju regionu i stała poprawa jakości życia wszystkich mieszkańców Pomorza.

Tradycją Forum Pomorskiej Edukacji jest dyskusja wokół jednego przewodniego tematu, ważnego dla wielu różnorodnych środowisk i odnoszącego się do kwestii istotnych dla wszystkich Pomorzan. Rok 2018 jest wyjątkowy – to rok, w którym obchodzimy 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości. Warto w tym jubileuszowym czasie ze szczególną mocą przypomnieć, że szkoła nie powinna ograniczać się tylko do przekazywania wiedzy i rozwijania kompetencji. Szkoła to także miejsce kształtowania postaw, wprowadzania młodych ludzi w świat wartości oraz przygotowania ich do aktywnego życia w społeczeństwie. To trudne i odpowiedzialne zadanie. Zwłaszcza dzisiaj, kiedy zbyt łatwo dokonujemy uproszczeń i zbyt szybko przyjmujemy jedną, z góry narzuconą narrację. Tymczasem tu – na Pomorzu – musimy pamiętać o naszej trudnej historii oraz o wartościach wynikających z tradycji naszego regionu, takich jak: odpowiedzialność, solidarność, a także szacunek dla prawa i wolności. W czasie obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę nie-

podległości ciąży na nas obowiązek przypominania o pomorskich drogach do Niepodległej, o tym, że „nie ma Kaszub bez Polonii, a bez Kaszub Polscy”, tak samo, jak nie ma Pomorza bez Kociewia, Powiśla, Żuław czy ziemi słupskiej.

Samorząd Województwa Pomorskiego chce mówić jak najwięcej nie tylko o pomorskiej historii, ale i o współczesnej edukacji patriotycznej, regionalnej oraz obywatelskiej. Nowoczesny patriotyzm mieszkańców Pomorza powinien czerpać inspiracje z przeszłości i powinien być zwrócony ku przyszłości. Bardzo ważne jest, by pomorskie szkoły otwierały się także na wiedzę i doświadczenie osób starszych. To oni mogą pokazać młodemu pokoleniu, że patriotyzm, ojczyzna, naród to nie tylko puste słowa, ale wartości ciągle żywe i aktualne. VII Forum Pomorskiej Edukacji to miejsce spotkania trzech pokoleń – uczniów, nauczycieli i seniorów. Sztafeta pokoleń jest najlepszą, bo praktyczną lekcją patriotyzmu.

Prezentowana na Forum idea wychowania patriotycznego oraz obywatelskiego łączy wydarzenia i pokolenia, teraźniejszość i przeszłość. Różni nas wiek, ale łączą zainteresowania wspólnymi wydarzeniami, dla których tutaj dziś jesteśmy. Różnią nas być może rodzinne historie, tradycje, doświadczenia i pamięć, natomiast łączy nas świadomość złożonych dziejów oraz tożsamości Pomorza. Łączy nas Pomorze!

Mieczysław Struk

timedialnego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych *Pomorskie drogi do Niepodległej*³. Wicemarszałek województwa pomorskiego Wiesław Byczkowski oraz dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku Agata Szklarkowska przybliżyli zebranym ideę i przebieg konkursu. Uczestnicy Forum mieli okazję obejrzeć filmowe podsumowanie finałów powiatowych *Pomorskich dróg do Niepodległej*, a także zapo-

znać się z prezentacją, która wygrała wojewódzki etap zmagania konkursowych: pracą pt. *Franciszek Leon Kręcki*, przygotowaną przez uczennicę II Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku – Wiktoryę Augustyn, Patrycję Groch i Kaję Willich – pod kierunkiem nauczycielki Iwony Tłuchowskiej.

VII Forum Pomorskiej Edukacji podsumował wicemarszałek Wiesław Byczkowski, nazywając

je żywą lekcją historii, która połączyła trzy pokolenia Pomorzan.

Ostatnią część spotkania wypełniła inscenizacja *Lalki* Bolesława Prusa – spektakl Teatru Muzycznego w Gdyni w reżyserii Wojciecha Kościelniaka. ■

3. Po więcej informacji o konkursie multimedialnym *Pomorskie drogi do Niepodległej* zapraszamy na str. 39-41.

badania i analizy

Siedem reform na 100-lecie, prokrastynacja i naprawienie świata. Czyli o XXIV Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej

Magdalena Urbaś,
nauczyciel konsultant CEN ds. diagnoz i analiz
oraz edukacji biologii i przyrody

Tematem przewodnim tegorocznej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej było wspomaganie rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli.

W przedmowie do wydawnictwa konferencyjnego prof. Bolesław Niemierko i dr Maria Krystyna Szmigel przybliżyli temat konferencji w następujący sposób: *Kompetencje diagnostyczne nauczycieli obejmują rozpoznawanie warunków, przebiegu i wyników uczenia się. To dziedzina bardzo szeroka i tak różnorodna, jak różne są potrzeby, postawy i umiejętności uczniów. Tę rozległą dziedzinę spaja ocenianie osiągnięć uczniów, rozumiane jako ustalanie i komunikowanie wyników ich uczenia się. Dotyczy osiągnięć na starcie, w procesie i u mety każdego etapu kształcenia. Objasnia je oraz wspomaga emocjonalnie i poznawczo, przygotowując ucznia do samoregulacji, samodzielnego planowania, wykonywania i oceny własnego uczenia się. W zaawansowanym ekonomicznie, technologicznie i społecznie świecie zadania diagnostyczne nauczycieli mnożą się tak szybko, że nie sposób ich ująć w jeden funkcjonalny model. Pozostaje nam liczyć na inwencję psychologów, pedagogów i specjalistów przedmiotowych, zdolnych dostrzec nowe potrzeby i oryginalne prawidłowości diagnostyki edukacyjnej.*

Uczestnicy XXIV KDE mieli możliwość spotkania się z bardzo różnorodnymi obliczami diagnozy i diagnostyki. Dla łatwiejszej orientacji w wachlarzu zagadnień, wystąpienia konferencyjne i przygotowana monografia zostały podzielone na kilka części:

Wystąpienia podczas obrad plenarnych	Sekcje dyskusyjne
I. Ocenianie rozwoju ucznia	A. Nowy typ ucznia
II. Barwy reform edukacyjnych	B. Nauczyciele pionierzy
III. Ilość i jakość w diagnostyce	C. Ewaluacja szkoły i kształcenie zawodowe
	D. Okiem humanisty
	E. Przyjazne przedmioty ścisłe

Oprócz wykładów plenarnych i wystąpień w sekcjach, do dyspozycji gości konferencji były także zajęcia konwersatoryjne w dziewięciu różnych odsłonach.

Osoby, które nie mogły uczestniczyć we wrześniowej KDE, mają możliwość sięgnięcia do materiałów konferencyjnych. Rezultatem XXIV KDE jest imponująca monografia, na którą złożyły się artykuły przygotowane przez prelegentów. Na ponad 500 stronach wydawnictwa zebrano pełne teksty wystąpień, a w niektórych przypadkach – ich abstrakty. Czego może się spodziewać czytelnik, jakie tematy zaproponowali autorzy?

Prof. Bolesław Niemierko nawiązuje do ubiegłorocznej amerykańskiej Nadzwyczajnej Konferencji Krajowej Rady Pomiaru Edukacyjnego (NCME) na temat oceniania wewnątrzszkolnego i pomiaru dydaktycznego. Jak pokonać rozbieżności między tymi dwoma rodzajami oceniania? Odpowiedź znajduje się w artykule *Ta para musi się pogodzić! O potrzebie integracji egzaminów zewnętrznych z ocenianiem wewnątrzszkolnym.*

W pewnej opozycji znajduje się esej przygotowany przez dr Grażynę Szyling *Ku różnorodności w ocenianiu szkolnym. Od diagnozy do perspektyw zmiany.*

W świat niebezpiecznych związków genetyki z edukacją, a nawet w perspektywie edukacyjnej bioinżynierii wprowadza wystąpienie dra Artura Pokropka.

Odniesienie do reform w edukacji znajdziemy w tekstach: *Całość w edukacji to coś więcej niż suma szczegółów* autorstwa dra Franciszka Wyrwy, Aleksandry Wilkus-Wyrwy i Michała Wyrwy oraz *Krakowskie nowe licea przekształcone z gimnazjów – wyzwanie dla szkół* przygotowanym przez dr Krystynę Szmigel, dra Henryka Szaleńca i Annę Korfel-Jasińską. Od czasu odzyskania niepodległości do roku 2017 polskie szkoły podlegały siedmiu poważnym

reformom strukturalnym – dla opisywanych w artykule szkół to znacząca część ich historii.

O samotności i przyjaźni wśród uczniów, a także zaskakujących korelacjach tychże z płcią opowiedzieli w swoim wystąpieniu Grzegorz Humenny, dr Paweł Grygiel i prof. Roman Dolata.

Moc własnego doświadczenia pedagogicznego, opowiadania o nim i zastosowanie go we wspomaganiu rozwoju nauczycieli, podkreśliła w swoim artykule prof. Hanna Kędzierska.

Maria Foryś przybliżyła sylwetkę ucznia *podwójnie wyjątkowego*: z racji uzdolnień, jaki i dysfunkcji. Jak kierować rozwojem *podwójnie wyjątkowych* i jakie role mają tu do odegrania poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz nauczyciele? Na te pytania autorka także starała się odpowiedzieć.

Marek Legutko przypomina o roli kompetencji diagnostycznych nauczycieli w kontekście zapisów prawa, w tym w aspekcie podstawy programowej. Przywołuje katalog pytań, które warto wykorzystać w wewnętrznej ewaluacji pracy szkoły.

Gamifikacja w edukacji to nie tylko blaski i korzyści. O zagrożeniach z nią związanych wspominają autorki artykułu *Jak zmienić motywację zewnętrzną w wewnętrzną – praktyczne doświadczenia szkoły bez ocen*, dr Katarzyna Hall i dr Anna Florek.

Spacer edukacyjny jako sposób na rozwój zawodowy nauczycieli przedstawiły dr Urszula Opłocka, Katarzyna Kuchmacz i Krzysztof Oleś. Dzięki tej metodzie nauczyciele uczą się od siebie nawzajem, a szkoła otrzymuje informację zwrotną o swoim działaniu.

Spojrzenie na edukację przez pryzmat funkcjonujących w niej algorytmów zaproponowała dr Beata

Pościak w wystąpieniu *Jak wypełnić lukę w algorytmie umiejętności diagnostycznych nauczycieli?* Autorka przywołała cztery modele uczenia się, wśród których znalazło się miejsce na uczenie się przez naprawianie świata (model delta). Ten model może być pomocny w zmaganiu się z niechęcią do czytania lektur wśród uczniów.

Z artykułu autorstwa Piotra Modzelewskiego możemy wiele dowiedzieć się o zjawisku prokrastynacji. Jest to zagadnienie o tyle istotne, że – jak wskazuje autor – może być jedną z dominujących przyczyn niesatysfakcjonujących osiągnięć szkolnych, nieuwzględnianą do tej pory w podręcznikach dydaktyki ogólnej.

W materiale konferencyjnym swoje miejsce znalazło także doświadczenie Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku, związane z kształtowaniem kompetencji diagnostycznych nauczycieli. Nasze spojrzenie na to zagadnienie zostało zilustrowane przykładem warsztatów. Pokazujemy w nim nasz sposób na zmianę postaw nauczycieli wobec analizy wyników egzaminów zewnętrznych. *Zrozumiałam, że analizowanie wyników egzaminów zewnętrznych ma sens, że może pomóc mi w lepszej organizacji pracy, a w efekcie dawać wyższe rezultaty oraz więcej satysfakcji mi i kolejnym rocznikom moich uczniów* – to cytat z wypowiedzi uczestniczki warsztatu, ilustrujący skuteczność naszego podejścia

Przytoczone powyżej zagadnienia nie wyczerpują bogactwa wystąpień i artykułów konferencyjnych. Można zaryzykować tezę, że każdy z nauczycieli oraz dyrektorów znajdzie w opublikowanych materiałach coś dla siebie. W związku z tym zapraszam do lektury: www.ptde.org.

Nowa seria wydawnicza ORE: *Wychowanie i Profilaktyka*

Pierwszą publikacją elektroniczną w nowej serii wydawniczej Ośrodka Rozwoju Edukacji *Wychowanie i Profilaktyka* jest książka Joanny Borowik *Działania wychowawczo-profilaktyczne a diagnoza potrzeb środowiska szkolnego*, udostępniona na stronie internetowej: www.ore.edu.pl. Jak przekonuje autorka, rzetelna diagnoza umożliwi ocenę potencjału placówki, zapobiega poniesieniu ryzyka niepotrzebnych i nietrafnych działań oraz ułatwia dostrzeżenie skutecznych rozwiązań. Umiejętnie przeprowadzona analiza celów wychowawczych, jakie stawia sobie jednostka oświatowa, a także zagrożeń w poszczególnych sferach rozwoju uczniów, sprzyja zaplanowaniu trafnych działań, zwiększających szanse dzieci i młodzieży na prawidłowy rozwój w sferach: fizycznej, społecznej, psychicznej oraz duchowej.

M.B.-U.

TiK w szkole

Zmieniamy? Odwracamy?

Marta Młyńska

*Cokolwiek możesz zrobić lub marzysz,
że możesz to zrobić, zacznij to.
W zdecydowaniu drzemie geniusz, potęga i magia.*

Johann Wolfgang von Goethe

Na początek chciałabym podzielić się z Wami pewną anegdotą. Moja koleżanka po fachu miała ostatnio zaszczyt gościć w progach swojej klasy dyrektora szkoły. Przygotowała lekcję powtórzeniową metodą stacji (niem. *Lernstationen*). Uczniowie pracowali w małych grupach, a ich zadaniem było zaliczenie wszystkich stacji, czyli rozwiązanie zadań utrwalających przerobiony materiał z ostatniego działu. Za każde ćwiczenie uczniowie otrzymywali punkty, a żeby rozwiązać te najwyżej punktowane i zarazem gwarantujące zwycięstwo, musieli przejść najwyższy poziom, czyli stworzyć swoją historię związaną z imprezą urodzinową. Młodzież była bardzo zaangażowana, musiała wykazać się znajomością najważniejszych struktur gramatyczno-leksykalnych z ostatniego działu, pomysłowością (większość ćwiczeń to były zadania otwarte), współpracować ze sobą, umiejętnie pracować w zespole i działać pod presją czasu. Niestety, panu dyrektorowi lekcja nie za bardzo przypadła do gustu – stwierdził: *Pani na tej lekcji nic nie robiła! Prawie wszystko robili uczniowie. O zgrozo... – pomyślałam sobie. – To naprawdę STRASZNE, to nie nauczyciel, a UCZNIOWIE* byli w centrum na lekcji, to oni nabywali nowe umiejętności i utrwalali nabytą wiedzę, to oni byli na lekcji najbardziej kreatywni i pokazali, co znaczy zdrowa konkurencja, zaś nauczyciel koordynował i spajał cały proces dydaktyczny, nie wspominając o wcześniejszym przygotowaniu materiałów. Rzeczywiście... STRASZNA lekcja ;)

Niestety, ciągle wielu z nas boi się nowego, woli pozostać w swojej strefie komfortu, nie chce próbować nowości, nowych form i metod pracy... bo po co? Przecież mamy mało godzin, zbyt liczne klasy i jeszcze ta podstawa programowa, a im (czyt. uczniom) i tak nic się nie chce...

Myślę, że nasz problem idealnie oddają słowa przypisywane Platonowi: *Łatwo wybaczyć dziecku, które boi się ciemności. Prawdziwą tragedią jest, gdy człowiek dorosły boi się światła.*

Według wielu badań ciągle kształcimy metodą transmisyjną i lubujemy się w nauczaniu frontalnym. Nadal kochamy dyktowanie i wykłady, podajemy notatki, formuły, reguły, gotowe rozwiązania...

Czy to naprawdę ma sens i przynosi oczekiwane efekty? A może czas na zmianę? Może dobrze byłoby spróbować czegoś nowego? Twój uczeń kocha gry, rywalizację, konkursy, dobrą zabawę, nowe wyzwania? To może zagramy?

O zaletach gier edukacyjnych można napisać nie jeden elaborat. Na podkreślenie na pewno zasługuje fakt, że *wykorzystanie mechaniki z gier fabularnych i komputerowych do modyfikowania zachowań ludzi – w sytuacjach niebędących grami – w celu zwiększenia ich zaangażowania* (Wikipedia) może bardzo pozytywnie wpłynąć na motywację naszych uczniów w procesie uczenia się. Gdyby tak zajęcia przekształcić w grupopodobny system, który staje się integralną częścią zajęć? Gamifikacja jako metoda nauczania wyzwala motywację wewnętrzną i jest sposobem na pokonywanie kolejnych wyzwań oraz wprowadzenie zdrowej rywalizacji lub współpracy między uczestnikami. Gamifikacja wspiera umiejętność logicznego i kreatywnego myślenia, uczy łączyć fakty i poznawać mechanizm działania. Poza tym gry rozwijają szybkość reagowania oraz spostrzegawczość i przyspieszają procesy poznawcze. Umożliwiają też indywidualizację – uczeń wybiera dla siebie te zadania, które chce wykonać, które są najbliższe jego preferencjom uczenia się. Uczniowie rozwijają strategiczne podejście do własnej edukacji oraz odpowie-

działność za podejmowane decyzje. Gamifikacja wzmacnia interakcję nauczyciel – uczeń. Dzięki gamifikacji nauczyciel tworzy swoim uczniom autentyczne środowisko nauki.

Grywalizacja powinna spełniać kilka warunków, aby była efektywna i skuteczna: gra musi posiadać narrację oraz fabułę, toczyć się w innym, równoległym świecie (bajkowym, magicznym, świecie przyszłości, przeszłości itp.), wzbudzać emocje, mieć atrakcyjne zadania oraz klarowne zasady i reguły, które wszyscy znają, a także posiadać elementy dobrowolne i dawać możliwość wyboru oraz oferować wizję nagrody i zwycięstwa, wyznaczać cel do osiągnięcia, a dodatkowo być nieprzewidywalną (część nagród powinna być losowa). Jak powiedział Friedrich Schiller: *Człowiek rośnie w grze o wielkie cele* i myślę, że to święte słowa. Przed rozpoczęciem pracy metodą gamifikacji warto zajrzeć na kilka stron internetowych jak: www.duolingo.com (jest to system do nauki języków obcych, w którym w zamian za poprawne odpowiedzi uczestnik zdobywa punkty z możliwością wymiany ich w systemie na wirtualną walutę) czy www.brainscape.com (można tu znaleźć grę edukacyjną na urządzenia stacjonarne i przenośne, która polega na przyswajaniu wiedzy z fiszek).

Jeżeli już się przekonałeś co do walorów prowadzenia lekcji metodą gamifikacji, pamiętaj:

1. Określ ostateczny cel – umiejętność, jaką ma osiągnąć uczeń.
2. Podaj listę działań, które pomogą uczniowi rozwinąć tę umiejętność.
3. Pogrupuj działania w poziomy o rosnącym stopniu zaawansowania, tak żeby wyzwania, przed którymi stajesz, były coraz trudniejsze.
4. Dla każdego poziomu ustal łączną wartość punktową, którą trzeba uzyskać, aby przejść na wyższy poziom.
5. Przygotuj widoczne dla wszystkich miejsce do zapisywania osiągnięć – punktów oraz poziomów.

Zwróć uwagę na to, co uczniowie będą zdobywać (punkty, ordery, naklejki, kupony, pieczętki i in.), dopasowanie poziomu trudności do umiejętności młodych ludzi oraz na to, co uczniowie zyskają (kupiony czas, rankingi i porównania, wymiana na bonusy, zwolnienie z egzaminu itp.). Najtrudniej zacząć, wymyślić fabułę gry, cel i listę zadań, stworzyć całą koncepcję.

Moim zdaniem najlepiej sprawdzają się lekcje prowadzone metodą gamifikacji, które trwają kilka jednostek lekcyjnych. **Ważna jest narracja, fabuła gry,**

zainteresowanie i wciągnięcie w nią ucznia. Twoi podopieczni mogą ratować świat przed inwazją istot pozaziemskich (z tego powodu muszą się ewakuować na inną planetę i szybko przyswoić np. język niemiecki dzięki Waszym zadaniom), mogą też przenieść się do bajkowego świata, w którym pomagają dobrem krasnoludkom uporać się trudnymi wyzwaniami itd. Inwencja należy do Was i waszych uczniów, to oni mogą Was zainspirować, podać pomysł, stworzyć historię lub inny motyw przewodni gry. Uczniowie efektywniej i chętniej przyswajają dany materiał, gdy się nim zainteresują, zaciekawią, zostaną zaskoczeni, wzbudzi on w nich emocje. Myślę, że warto spróbować ;)

Inną propozycją godną rozważenia jest praca metodą odwróconej klasy (*flipped classroom*) – to odwrócenie procesu edukacyjnego, w którym uczniowie przygotowują się do mającej nastąpić lekcji z wcześniej otrzymanych materiałów (multimedia, książki, zasoby internetu i in.), przychodzą na lekcję już przygotowani i mogą wyjaśnić swoje wątpliwości przez zadawanie pytań nauczycielowi oraz przećwiczenie zadań w praktyce. Uczeń zdobywa wiedzę samodzielnie, przetwarza zagadnienia teoretyczne (nawet kilkakrotnie, w zależności od możliwości czasowych), a na samej lekcji, współpracując z innymi, ćwiczy nabywane umiejętności i skupia się na praktyce.

Czyż to nie brzmi cudownie? Czyż taka wizja nie stanowi milej odmiany? Jesteście w stanie wyobrazić sobie, że Wasi uczniowie przychodzą na lekcję już z bazą teoretyczną i znajomością tematu, że znają już – na przykład – specyfikę odmiany czasowników modalnych i zasady stopniowania przymiotników? Cóż za wizja... Rozmarzyliście się? To wspaniale. A teraz czas na urzeczywistnienie marzeń. Jak zacząć?

1. Zaplanowanie celu lekcji, przygotowanie materiałów.
2. Przedstawienie uczniom tematu, pytania problemowego, celu zajęć (na lekcji poprzedzającej).

3. Zadanie uczniom pracy do domu.
4. Samodzielne zdobywanie przez uczniów wiedzy na wybrany temat (praca uczniów w domu).
5. Uporządkowanie wiadomości uczniów, zwerifikowanie jej i wykorzystanie w zadaniach (lekcja).
6. Omówienie i podsumowanie tematu oraz procesu zdobywania wiedzy i umiejętności (lekcja).

Ktoś powie: *Ale skąd wziąć te materiały w wersji online? Nie mam czasu sam nagrywać filmów!* Mnóstwo ciekawych materiałów do różnych przedmiotów znajduje się na portalu *khanacademy*, a jeżeli chodzi o język niemiecki, to wiele interesujących materiałów na YouTube zamieszczają Akadiusz Gerlitz i Natalia Kamysz.

Oczywiście możecie się ze mną nie zgodzić i nie piąć z zachwyty, słysząc o metodzie odwróconej klasy, ale czy nie warto spróbować, przekonać się, czy ta metoda nie spodoba się waszym uczniom? Myślę, że warto. A gdy potrzebujesz odmiany, szukasz nowych rozwiązań, chcesz zaskakiwać swoich uczniów, rozwijać ich kompetencje kluczowe, autonomię i samodzielność, to odwrócona klasa jest właśnie dla Ciebie ;) Znajdź odpowiedni materiał (baza inspiracji w bibliografii), zadaj pytanie/zagadnienie

problemowe swoim uczniom, stwórz im możliwość do poszukiwań, nauki własnym tempem i zgodnie z własnym stylem uczenia się, a na lekcji sprawdź, jak przyswoili dany materiał, uporządkuj ich wiedzę i ćwicz. Więcej czasu na ćwiczenia, na utrwalenie, dryle, wyćwiczenie nowych umiejętności. Czyż to nie brzmi pięknie? Mniej nauczyciela, więcej ucznia... to chyba dobry pomysł na kolejny artykuł ;)

Jak napisał Dan Brown w *Zaginionym symbolu: Czasem trzeba tylko zmienić punkt widzenia, aby ujrzeć coś znanego w nowym świetle.*

Bibliografia:

grywalizacja

www.youtube.com/watch?v=ZuFqRtsnPW8

http://grywalizujemy.pl/?post_type=idea

<https://www.youtube.com/watch?v=2Ey5w4iFnzM>

<https://www.facebook.com/GamifikacjaEdu/videos/1096524817034938/>

<http://grywalizacja24.pl/grywalizacja-w-edukacji-5-najlepszych-przykladow/>

http://grywalizujemy.pl/?post_type=idea

<https://www.youtube.com/watch?v=8OebgtUjLg4>

<https://www.duolingo.com> <https://www.youtube.com/watch?v=mAxIGrrEsYs>

<https://www.brainscape.com>

lekcja odwrócona:

<https://www.edunews.pl/nowoczesna-edukacja/innowacje-w-edukacji/2941-lekcja-odwrocona-zperspektywy-nauczyciela-historii>

<http://www.superbelfrzy.edu.pl/pomyslodajnia/nasz-sposob-na-odwrocona-klase-2>

<https://pl.khanacademy.org> <https://www.powtoon.com/online-presentation/dOy0EovlvV/czasowniki-regularneodmiana/?mode=movie>

Marta Młyńska – nauczyciel dyplomowany języka niemieckiego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Sierakowicach, trener, pasjonatka ludzi, egzaminator maturalny i gimnazjalny, laureatka i finalistka konkursów o zasięgu ogólnopolskim zorganizowanych m.in. przez Goethe Institut („Deutsch hat Klasse”, „Schule im Wandel”), przewodnicząca Wojewódzkiej Komisji Konkursowej; fascynuje ją neurodydaktyka i rozwijanie kompetencji trenerskich; prywatnie – fanka podróży z rodziną i przyjaciółmi, uczy się slow life i mindfulness.

wokół nas

Bardzo wspólny świat w II Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku

Marian Pułtuski

Bieda to problem, który z różnych względów jest tematem tabu. Społeczeństwo polskie w różnorodny sposób jest nim dotknięte. Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że w 2017 r. zasięg ubóstwa skrajnego dotykał 4,3 % osób żyjących w gospodarstwach domowych. Ubóstwo skrajne to takie, w którym ludzie żyją poniżej poziomu egzystencji, co stanowi zagrożenie dla ich biologicznego rozwoju i przeżycia w ogóle. W 2017 r. zasięg ustawowej granicy ubóstwa (czyli takiego, które na podstawie ustawy o pomocy społecznej upoważnia do ubiegania się o świadczenia pieniężne) wynosił 10,2%.

Warto uświadomić sobie, o jakich dochodach jest mowa w obydwu wspomnianych wcześniej wypadkach. Granicą ubóstwa skrajnego dla rodziny 4-osobowej (dwójka dorosłych i dwójka dzieci do lat 14) w 2017 r. była kwota 1 571 zł miesięcznie na rodzinę; ustawowa granica ubóstwa to 2 056 zł – różnica w gruncie rzeczy niewielka. W przeliczeniu na konkretne liczby wychodzi, że w skrajnym ubóstwie żyło w 2017 r. ponad 1 600 000 Polaków, a w ubóstwie w rozumieniu ustawowym: prawie 4 000 000. Co ciekawe, według GUS zmniejszyła się stopa ubóstwa skrajnego w dużych miastach poniżej 500 tys. mieszkańców, w średnich miastach

i na wsi, ale nie zmieniła się sytuacja w największych i najmniejszych miastach¹.

Na temat biedy i jej przyczyn w polskim społeczeństwie krąży wiele mitów i uprzedzeń. Często mówi się, że biedni sami są sobie winni albo że żerują na tych pracowitych i przedsiębiorczych. Od takich przesądów nie są wolni uczniowie elitarnych liceów, w tym młodzież z II Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku (szkoły z pierwszej setki najlepszych liceów w Polsce).

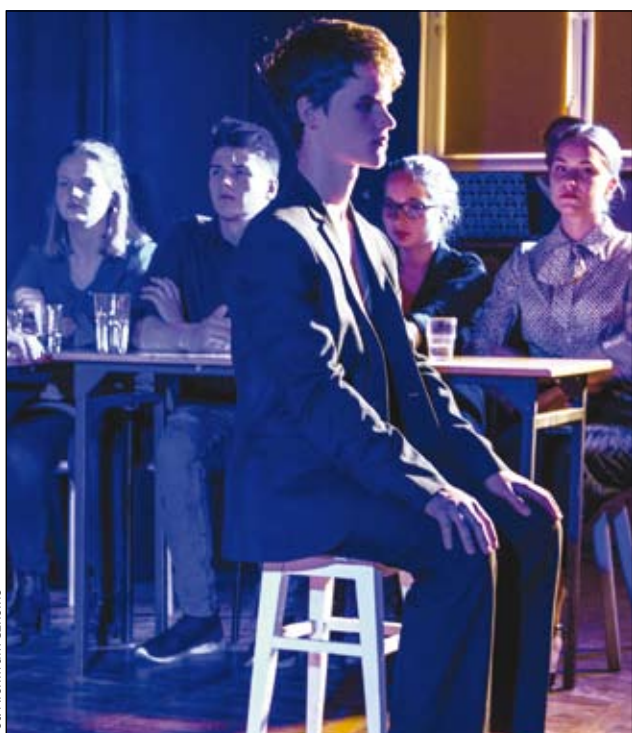
1. por. Główny Urząd Statystyczny, *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoleczna/zasieg-ubostwa-ekonomicznego-w-polsce-w-2017-r-,14,5.html> (27.10.2018)

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

II LO znajduje się w dzielnicy Dolny Wrzeszcz – rejonie, w którym bogactwo i bieda egzystują obok siebie. Pojawiło się pytanie: jak uczyć młodych ludzi, w większości o wysokim kapitale społecznym, kulturowym i materialnym, aby: po pierwsze, dostrzegli występującą obok nich biedę oraz, po drugie, by uświadomić im, jak złożony i istotny jest to problem dla każdego z nas osobiście. Tak ważna oraz paląca kwestia społeczna wymaga wielorakich i wieloaspektowych działań. Jednym z nich jest oddziaływanie poprzez sztukę. W związku z tym z inicjatywy Mariana Pułtuskiego, nauczyciela religii, filozofii i etyki w II LO w Gdańsku, a także Rity Jan-kowskiej, dramaturżki i reżyserki teatralnej, powstał pomysł projektu teatralnego, w którym młodzież miała zmierzyć się z problemami biedы oraz stereotypów związanych z biedą. Projekt, zatytułowany

Bardzo wspólny świat to projekt realizowany w ramach Sieci kultury, która jest częścią ogólnopolskiego programu *Bardzo Młoda Kultura*. Program prowadzi Narodowe Centrum Kultury, a jego operatorem w województwie pomorskim jest Instytut Kultury Miejskiej, instytucja kultury Miasta Gdańska.

Bardzo wspólny świat, zwyciężył w konkursie grantowym programu Sieć kultury.

Istotnym elementem przygotowań uczniów do spektaklu były warsztaty społeczne. 22 uczniów – przyszłych twórców spektaklu – uczestniczyło w zajęciach z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej: Andrzejem Stawickim i Anną Dunajską, a także z członkinią Rady Dzielnicy Wrzeszcz Dolny, Aleksandrą Kulmą, jak również z aktywistką społeczną działającą na terenie dzielnicy, prezeską Fundacji Generacja, Małgorzatą Zamorską. Młodzi ludzie zyskali wiedzę na temat życia osób dotkniętych problemem biedы, poznali dzielnicę Dolny Wrzeszcz wraz z jej podwórzami, miejscami nieodwiedzanymi, będącymi enklawami życia społecznego. To pomogło im osadzić się w tematyce i następnie umożliwiło wejście w role podczas spektaklu. Młodzi ludzie otrzymali narzędzia dające im możliwość przepracowania problemu w różnorodnych działaniach artystycznych: pod okiem reżyserki przygotowali spektakl, a pod kierunkiem Sławomira Lipnickiego, artysty i wykładowcy Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, tworzyli video arty, które stały się później elementem spektaklu. Muzykę skomponował z kolei młody muzyk Łukasz Plenikowski. Współpraca z partnerami stanowi mocną stronę tego projektu. Jest to niesamowite, że tyle osób i instytucji działających w tej samej dzielnicy połączyło swoje wysiłki. Sieciowanie różnych ludzi i instytucji do tworzenia wspólnych działań to idea, którą zdecydowanie warto propagować.

Spektakl obejrzała cała szkoła, został on zagrany 6 razy. Spotkał się z bardzo pozytywnym przyjęciem i żywym oddźwiękiem, na wielu lekcjach nauczyciele rozmawiali z uczniami o tym, co zobaczyli.

Z pewnością dzięki projektowi nastąpił rozwój osobisty i artystyczny uczestników. Zyskali oni większą świadomość obywatelską, poczucie solidarnego współlístnienia w mieście różnych grup mieszkańców, bez wykluczania, marginalizowania czy defaworyzowania tych o niższym statusie materialnym. Zarówno u aktorów, jak i widzów zostały wzmocnione kompetencje społeczne i emocjonalne – przełamano barierę lęku oraz wstydu przed poruszeniem problemu tabu, jakim jest bieda. ■

Opinie widzów i uczestników spektaklu:

Spektakl „Charlie Wrzeszcz” to poetycka opowieść o pograżeniu się w ubóstwie. Młodzież II LO w przejmujący sposób przedstawia losy tytułowego bohatera (w tej roli doskonały Marek Arasimowicz), który traci nie tylko dobra materialne, ale i pozycję w społeczeństwie, a wreszcie – godność. Ta historia trafia prosto w serca widzów. Spektakl oglądałam wraz z uczniami liceum – na widowni panowała absolutna cisza. Dramaturżka i reżyserka Rita Jankowska znowu stworzyła doskonały tekst i poprowadziła młodych aktorów w mistrzowski sposób. Podwórko na ulicy Wallenroda i Lelewela stało się sceną antycznej tragedii, która nie pozwala publiczności pozostać obojętną wobec poruszanych tam problemów.

Magdalena Zakrzewska-Duda,
główny specjalista ds. partnerstw
strategicznych, Nadbałtyckie
Centrum Kultury w Gdańsku

Spektakl „Charlie Wrzeszcz” porusza głębokie pokłady uczuć kryjących się w naszym wnętrzu. Myślę, że każdy i każda z nas była w sytuacji, kiedy zetknęliśmy się z „Charliem”. Sąsiad, członek rodziny, ktoś znajomy, współpracownik to niejednokrotnie osoby, które – choć żyją w naszym otoczeniu – są jednak bardzo od nas odległe. Dzięki takim projektom jak „Charlie Wrzeszcz”, dzieje się rzecz niesłychana: młodzież, będąca u progu swojej dorosłości, pokazuje nam, widzom, jak ważne jest, aby nie tylko w przelocie rzucić „Nie martw się, będzie dobrze” albo „Weź się w garść”, ale żeby poświęcić drugiemu człowiekowi to, co mamy najcenniejsze: czas i swoją uwagę. Wspaniała interpretacja uczniów wraz z mistrzowskim ujęciem tematu przez reżysera przedstawienia sprawiają, że widza nachodzi refleksja tak silna i tak głęboka, że aż wzruszająca, czasami nawet do łez. Spektakl pokazuje, jak wrażliwi są młodzi ludzie i jak pięknie potrafią uczyć rozumienia świata dookoła

nas. Świata, który mijamy codziennie w drodze do szkoły, do pracy i na której nie zwracamy uwagi w tej szalonej gonitwie do celu, którego często sami nie znamy. Świata, który nie stanowi wirtualnego wyobrażenia o idealnym życiu, ale często jest obdarty z subtelności i brutalny. To nasza rzeczywistość „off-line”, w której nie da się zrestartować danego etapu poprzez wciśnięcie przycisku, ale trzeba samemu przebrnąć do następnego poziomu, wejść na kolejny „level”.

Serdecznie dziękuję Pani Ricie, że niezmiennie i nieustająco odkrywa tak wspaniałe pokłady wrażliwości u naszych uczniów, otwiera ich na potrzeby drugiego człowieka i pokazuje świat wrażliwy, piękny, otwarty. Bardzo dziękuję też Panu Marianowi, opiekunowi koła dramy, którego kolejne projekty są dla mnie powodem do dumy, że możemy razem pracować. Życzę Państwu, aby energia i pasja, z jaką współpracujecie z młodzieżą, były zawsze tak silne oraz prowadziły do kolejnych udanych wspólnych działań.

Dorota Suchacz,
dyrektor II Liceum
Ogólnokształcącego w Gdańsku

Jest mi niezmiernie miło, że mogłam wziąć udział w projekcie „Bardzo wspólny świat”, który dotyczył wykluczenia społecznego i stereotypów związanych z biedą w mojej dzielnicy Wrzeszcz Dolny. Jako Radna miałam okazję współpracować z młodzieżą z II LO i po obejrzeniu spektaklu „Charlie Wrzeszcz” jestem przekonana, że dane było mi pracować z niezwykle empatycznymi oraz mądrymi osobami. Osobami wrażliwymi i dostrzegającymi problem wykluczenia społecznego. Podczas warsztatów w siedzibie Rady Dzielnicy zapytałam młodych ludzi, z czym kojarzy im się Wrzeszcz Dolny. Najczęściej padały odpowiedzi: z centrum handlowym, z hipsterską ulicą

Wajdeloty, z naszym LO. Kilka miesięcy pracy na terenie dzielnicy w ramach projektu przyniosło zaskakujący efekt. Młode osoby spoza dzielnicy w bardzo trafny oraz bardzo szczerzy sposób odtworzyły mechanizm egzystencji biedniejszych i wykluczonych społeczności. To było dla mnie niezwykle osobiste doznanie, ponieważ sceny spektaklu przypominały mi dobrze znane obrazy z życia widzianego z okna mojego mieszkania. Dodam, że to, co widzę, to nie tylko piękne, duże podwórce z wielkimi drzewami, a przede wszystkim – ludzkie dramaty, konflikty, a czasem bieda, które zmuszają mieszkańki i mieszkańców do dziwnych czy niebezpiecznych decyzji życiowych. Jestem pełna uznania dla pracy zarówno uczniów i uczennic II LO, jak i Rity oraz Mariana. Tę sztukę powinni obejrzeć wszyscy – Charlie przemówił, w końcu...

Aleksandra Kulma,
radna dzielnicy Dolny Wrzeszcz

Przedstawienie było świetnie zorganizowane, niesamowita gra aktorska i doprecyzowanie w każdym szczególe. Bardzo mi się podobało!

Kornelia, kl. I

W spektaklu podobała mi się gra aktorska uczniów oraz scenografia. Temat podjęty do analizy był ponadczasowy i skłaniał do refleksji.

Maria, kl. III

Wydaje mi się, że spektakl pokazuje rzeczywiste życie w Polsce.

Szczepan, kl. I

Przedstawienie było interesujące i skłaniające do refleksji. Świetnie zagrał swoją rolę aktor odtwarzający postać Charliego Wrzeszcz.

Maciek, kl. I

Spektakl był bardzo interesujący i miał ciekawą fabułę. Został przed-

stawiony w niepowtarzalny sposób, dzięki czemu od początku do końca był wciągający.

Aneta, kl. I

Uważam, że spektakl był bardzo interesujący! Nie mówił o wszystkim wprost, tylko zmuszał nas do własnych refleksji. Bardzo mi się podobał.

Natalia, kl. I

Spektakl był bardzo ciekawy, choć cały czas trzeba było bardzo uważać, gdyż można było czegoś nie zrozumieć lub nie wyłapać. Poruszał ważne tematy dot. życia w społeczeństwie. Nie mam zastrzeżeń do gry aktorskiej czy innego elementu spektaklu. Na pewno z chęcią zobaczyłbym go jeszcze raz.

Michał, kl. I

Charlie to uniwersalna postać, doskonale wpisująca się w realia życia biedniejszych warstw społecznych Dolnego Wrzeszcza. Przedstawienie tej rzeczywistości nie było banalnym zadaniem. Porzucenie własnego ja i zatracenie się w roli wymagało bezwzględności skupienia. Spektakl był momentami aż nazbyt artystyczny, niezrozumiały, jednak taki zabieg pomagał wyrazić obszerne spektrum emocji i zmuszał do dogłębnej analizy tekstu.

Ewa,
uczestniczka warsztatów

Udział w projekcie pozwolił mi zintegrować się ze wspaniałą grupą ludzi z mojej szkoły. Nabyłam również umiejętności teatralne i umiejętności pracy w grupie.

Basia,
uczestniczka warsztatów

Projekt był dla mnie ciekawy. Podobał mi się zarówno sam pomysł, jak i jego realizacja, czyli spotkania z MOPS, radną dzielnicy oraz sam spacer po Dolnym Wrzeszczu. Chętnie bym powtórzył tego typu doświadczenie.

Paweł,
uczestnik projektu

Niesamowity w tym projekcie był proces integracji grupy. Dla części z nas był to pierwszy spektakl z tą grupą, dla innych – kolejny, ale w pewnym momencie różnice zatarły się. Oprócz tego, że zyskałiśmy wiedzę na wiodący temat naszego spektaklu, zdobyłiśmy też nowe znajomości i nowe doświadczenia w zakresie dramy. Cudowne doświadczenie!

Zofia,
uczestniczka projektu

Udział w projekcie „Bardzo Wspólny Świat” nauczył mnie wrażliwości na problemy, które z pozoru mogły wydawać się wielu ludziom bardzo bliskie. Możliwość wzięcia udziału w interesujących i pouczających warsztatach była naprawdę niesamowita.

Martyna,
uczestniczka projektu

Według mnie projekt otworzył niektórym oczy na to, jak skomplikowany jest problem biedy i jak trudna może być pomoc osobom ubogim. Przedstawienie zmusiło do myślenia oraz pokazało, że Gdańsk nie składa się tylko z drogich apartamentów, plaż i reprezentacyjnych ulic, ale ma też drugą stronę, którą czasem trudno dostrzec.

Julia,
uczestniczka warsztatów

Najmocniej dotknęło mnie w historii Charliego to, że pozostali ludzie zainteresowali się nim dopiero, kiedy znalazł się na dnie. Dzięki udziałowi w tym spektaklu udało mi się spojrzeć na świat oczami tego biednego człowieka. Bo przecież on miał własną koncepcję siebie, która nie była wcale taka zła. Myślę, że nasze przedstawienie zmusza do refleksji. Cieszę się, że mogłam być częścią tego projektu.

Karolina,
uczestniczka projektu

Projekt był dla mnie niezwykle ciekawym oraz poszerzającym horyzonty doświadczeniem. Dzięki niemu lepiej rozumiałam i poznałam problem biedy. Czuję, że rozwinął moją wrażliwość, umiejętności teatralne oraz zmienił moje postrzeganie tzw. dzielnic biedy.

Zofia,
uczestniczka warsztatów

Projekt był wspaniałym doświadczeniem. Zarówno część warsztatowa, jak i teatralna były bardzo rozwijające. Jestem wdzięczny organizatorom za to, że mogłem być częścią tej grupy utalentowanych i wrażliwych młodych ludzi.

Marek,
uczestnik warsztatów

Ogólnie cały projekt sprawił mi dużą przyjemność. Temat, który poruszyliśmy, był trudny, ale cała drużyna dała sobie świetnie radę. Można to wszystko właściwie podsumować jako silny przekaz silnej drużyny.

Bartek,
uczestnik warsztatów

Marian Pułtuski – nauczyciel religii, filozofii i etyki w II Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku; absolwent filozofii, teologii i socjoterapii, doktor teologii, nauczyciel dyplomowany z ponad 15-letnią praktyką; członek Stowarzyszenia Praktyków Dramy *Stop-Klatka*; zajmuje się tworzeniem, realizacją i koordynowaniem projektów dramowo-teatralnych (m.in.: *Bardzo wspólny świat* – w ramach *Sieci Kultury 2018*) oraz wdrażaniem i promocją metody dramy w edukacji formalnej i nieformalnej; interesuje się zmianą społeczną w obszarze wykluczenia ze względu na status materialny; planuje angażować się w projekty związane z seniorami i grupami międzypokoleniowymi w Gdańsku i w małych miejscowościach.

Realizacja projektu *Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (CLIL) kluczem do sukcesu* w ramach programu Erasmus+ w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 12 w Gdańsku

Agnieszka Jackiewicz, koordynator projektu

Języki obce są oknem na świat. Dzięki nim świat stoi przed nami otworem, mamy dostęp do nowej wiedzy, zwiększamy poziom naszej tolerancji i pewności siebie. Nauka języków obcych powoduje otwieranie się na innych ludzi – dzięki temu możliwy jest dialog oraz budowanie wzajemnego szacunku, zrozumienie i akceptowanie różnic językowych oraz kulturowych.

Mając to na uwadze oraz w związku z wprowadzeniem klas dwujęzycznych, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 12 w Gdańsku opracował projekt *Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (CLIL) kluczem do sukcesu* (w ramach programu Erasmus+), który został w roku szkolnym 2017/2018 zatwierdzony przez Agencję Narodową w Warszawie. Chcieliśmy rozszerzyć ofertę edukacyjną naszej szkoły poprzez wprowadzenie nowej, innowacyjnej formy nauczania – metody CLIL (ang. *Content and Language Integrated Learning*). Polega ona na **integracji treści przedmiotowych i językowych, zakłada wykorzystanie języka obcego jako narzędzia komunikacji oraz środka do przedstawienia oraz przyswojenia wiedzy z innych dziedzin**. Nauczanie i uczenie się języka obcego nie jest celem samym w sobie, CLIL stanowi podejście metodyczne o znacznie szerszym kontekście niż sama nauka języków obcych, gdyż oprócz zdobywania wiedzy językowej i przedmiotowej podkreślone są w nim również takie aspekty, jak rozwijanie świadomości różnic kulturowych, zwiększanie motywacji, poznanie strategii uczenia się czy stymulowanie procesów myślowych – wnioskowania, rozumowania, tworzenia pojęć. Metoda CLIL jest **rekomendowana przez Komisję Europejską** w kontekście działań na rzecz promowania nauki języków obcych i różnorodności językowej, skutecznego przygotowania młodzieży do życia we współczesnym świecie i w Europie, zwiększenia ich motywacji do nauki języka obcego oraz ułatwiania im mobilności zawodowej w przyszłości.

Nasz projekt powstał w oparciu o Europejski Plan Rozwoju Szkoły, który zyskał jednogłośnie akceptację rady pedagogicznej, a który zakłada działania mające na celu udoskonalenie następujących obszarów funkcjonowania szkoły:

1. wprowadzenie i udoskonalenie zastosowania metody CLIL (zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego) na zajęciach przedmiotowych oraz na lekcjach języków obcych;
2. rozwijanie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, poznawanie nowych narzędzi/metod pracy;
3. podniesienie umiejętności językowych nauczycieli, szczególnie uczących informatyki, przedmiotów ścisłych i przyrodniczych;
4. poznawanie odmiennych systemów edukacji;
5. wzmocnienie europejskiego wymiaru instytucji.

Aby osiągnąć te cele, pięciu nauczycieli uczestniczyło w dwutygodniowym szkoleniu *CLIL – Methodology & ICT Tools for Teachers working with CLIL*, zorganizowanym przez Executive Training Institute Malta, gdzie zapoznali się z metodologią pracy CLIL, poznali ciekawe sposoby wdrażania jej na lekcjach, a także dowiedzieli się, w jaki sposób zintegrować tę nowoczesną metodę nauczania z treściami zawartymi w podstawach programowych języków obcych i przedmiotów ogólnokształcących. Doskonalili też posługiwanie się metodą projektu, która ma szerokie zastosowanie w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym.

Ponadto, w drugim tygodniu kursu odbyły się zajęcia z użyciem nowoczesnych technologii (TIK), dzięki czemu uczestnicy szkolenia mieli możliwość poszerzenia swoich umiejętności w tej dziedzinie, jak również przećwiczenia konkretnych sposobów wykorzystania technologii informatycznych w pra-

Fot. Archiwum projektu

Fot. Archiwum projektu

cy metodą CLIL. Poznali też zastosowanie programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy oraz rozwijania umiejętności z różnych dziedzin, skupili się zwłaszcza na wyszukiwaniu i wykorzystywaniu (gromadzenie, selekcjonowanie, przetwarzanie) informacji z różnych źródeł oraz współtworzeniu zasobów w sieci.

Dzięki nowym, praktycznym technikom stosowanym w CLIL, efektywność nauczania w naszej szkole znacznie się podniosła, a lekcje stały bardziej twórcze i inspirujące.

Malta jest krajem z angielskim jako oficjalnym językiem. Nauczyciele, szczególnie przedmiotowcy, mogli w znacznym stopniu podszkolić swoje umiejętności językowe poprzez aktywne uczestnictwo w kursie prowadzonym w języku obcym, a także w różnych codziennych sytuacjach, w których się znaleźli. Szkolenie, prowadzone przez *native speakerów*, było okazją do zetknięcia się z żywym językiem, nie wyuczonym (jak w przypadku polskich lektorów) oraz do porównania akcentów z różnych regionów świata. Kurs również obejmował dwie wycieczki historyczno-kulturoznawcze: do Valletty oraz do Mdiny, skarbów maltańskiej architektury i kultury, a także program pozalekcyjny.

Takie szkolenie w środowisku międzynarodowym jest o wiele bardziej twórcze i inspirujące, umożliwia też nawiązanie kontaktów międzynarodowych i wymianę doświadczeń z różnych systemów oświatowych, co byłoby niemożliwe na szkoleniu krajowym. Kurs zagraniczny na Malcie oferował możliwość spotkania nauczycieli z innych krajów i wymiany doświadczeń zawodowych z nimi, poszerzenia swojej wiedzy o ich doświadczenia oraz o wiedzę o ich krajach – systemach edukacji, problemach i stosowanych rozwiązaniach. To może w przyszłości doprowadzić do nawiązania nowych, cennych kontaktów zawodowych, przyczynić się do rozpoczęcia współpracy międzynarodowej, realizacji wspólnych projektów, zdobycia kolejnych, całkowicie nowych, ciekawych

i cennych dla szkoły kontaktów oraz do podjęcia się realizacji wartościowych projektów.

W wyniku projektu szkoła zyskała opinię placówki otwartej, pragnącej doskonalić umiejętności swoich nauczycieli, a przez to i uczniów, wzmacniającej jakość kształcenia nauczycieli.

Działania związane z realizacją projektu odbywały się w szkole przez cały okres jego trwania. W zależności od profilu klasy i przedmiotów realizowanych w zakresie rozszerzonym, przy wykorzystaniu aktywnych metod nauczania, w tym metody projektu, zostały opracowane lekcje multimedialne w języku angielskim, łączące w sobie treści interdyscyplinarne z takich przedmiotów, jak biologia, geografia i język angielski. Na zajęciach języka angielskiego poruszano problemy współczesnego świata, m.in. związane z migracją, połączone z elementami geografii i zarysem historycznym; powstały mapy geograficzne krajów anglojęzycznych: mapa zbiorcza i indywidualne (konturówki) – jeziora i rzeki / miasta i podział administracyjny / atrakcje turystyczne i miejsca historyczne / góry i krainy geograficzne / parki narodowe; państwa: UK / US / Kanada / Australia / Nowa Zelandia; słowniczek kulturowy i historyczny państw anglojęzycznych: postacie historyczne / daty / wydarzenia / lokalne święta i rocznice; słowniczek idiomów i slangu.

Rezultaty i produkty wytworzone w trakcie realizacji projektu, takie jak scenariusze lekcji, karty pracy, glosariusze, słowniki, filmy i prezentacje multimedialne, będą mogły być wykorzystane przez innych nauczycieli języków obcych oraz poszczególnych przedmiotów we wszystkich typach szkół średnich, w nauczaniu dwujęzycznym, jak również w nauczaniu interdyscyplinarnym.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Gramy i czytamy – pomysł na innowację pedagogiczną

Marzena Witek, Joanna Zastawna

Nikogo nie trzeba przekonywać o tym, jak ogromny jest wpływ literatury na wszechstronny rozwój dziecka. Umiejętnie dobrana lektura rozwija słownictwo, pamięć i wyobraźnię. Uczy myślenia, poprawia koncentrację, poszerza wiedzę ogólną, wzmacnia poczucie własnej wartości, co w efekcie ułatwia naukę i pomaga odnieść sukces w szkole. Obok domu rodzinnego, ogromną rolę w rozbudzaniu zainteresowań czytelniczych odgrywa szkoła.

Zadaniem nauczyciela jest wskazanie dziecku takiej książki, która otworzy jego oczy na świat i na drugiego człowieka.

Nie jest to łatwe we współczesnym świecie, gdzie pozycje książkowe tak często przegrywają rywalizację z gramami komputerowymi czy kreskówkami.

Dlatego właśnie postanowiliśmy podjąć wyzwanie i przekonać naszych uczniów, że czytanie to nie jest strata czasu, że czas spędzony z książką może być najpiękniejszym i niezapomnianym przeżyciem.

Od wielu lat prowadzimy w naszej szkole działania mające na celu rozbudzenie oraz pogłębianie zainteresowań czytelniczych, które udało nam się połączyć z pasją do teatru. Wieloletnie doświadczenia w rozwijaniu zainteresowań literackich i artystycznych naszych uczniów oraz chęć wyjścia naprzeciw ich oczekiwaniom, skłoniły nas do stworzenia innowacji pedagogicznej: *Gramy i czytamy*.

Innowacja była propozycją rozszerzenia oferty edukacyjnej szkoły oraz wzbogacenia wiedzy i umiejętności naszych uczniów z zakresu sztuki teatralnej, literackiej, a także artystycznej. Podstawą zajęć kreatywności teatralnej były różnego typu improwizacje i doskonalenie technik aktorskich. Do współpracy przy tym przedsięwzięciu zaprosiliśmy aktorkę gdańskiego Teatru Miniatura, Irenę Markiewicz-Sawicką. Nasi uczniowie wielokrotnie podziwiali panią Irenę na scenie, dlatego możliwość wzięcia udziału w warsztatach teatralnych przez nią prowadzonych była dla nich ogromnym przeżyciem. Jeszcze większym przeżyciem stała się możliwość wystąpienia na scenie Teatru Miniatura w przedstawieniach, które wspólnie przygotowaliśmy.

Zainteresowania czytelnicze starałyśmy się rozwijać przy wszystkich nadarzających się okazjach, stosując różnorodność metod i form. Podczas zajęć *Duży*

Fot. Archiwum szkolne

czyta matematykę, prowadzonych przez Irenę Markiewicz-Sawicką, uczniowie nie tylko słuchali przepięknej interpretacji utworów literackich, ale także sprawdzali swoją wiedzę ze znajomości czytanych tekstów, biorąc udział w ciekawych, a czasem zabawnych konkursach. Dzieci prowadziły dzienniczki lektur, w których zapisywały wrażenia i minirecenzje poznanych książek. Zdobywały również pieczątki, które były formą zaznaczania obecności na zajęciach oraz pozwalały wyróżnić najbardziej aktywnych uczniów, którzy zostali nagrodzeni.

Uczniowie klas starszych chętnie uczęszczali na *Poranek z książką*. W każdy piątek przed lekcjami spotykali się w bibliotece i czytali książki. Przeczytane fragmenty były inspiracją do organizacji konkursów plastycznych, czytelniczych oraz recytatorskich. Uczestnicy otrzymywali naklejki, które potwierdzały obecność na zajęciach, a osoby uczęszczające systematycznie dostawały nagrody. W czasie piątkowych spotkań uczniowie poznawali nowości ukazujące się na rynku wydawniczym oraz tajemnice warsztatu pisarza, a także rozwijali zainteresowania czytelnicze.

Od wielu lat prowadzimy w szkole konkursy czytelnicze. Biorą w nich udział uczniowie ze wszystkich szkół naszej gminy. Popisują się znajomością konkursowych pozycji literackich, a także prezentują

Fot. Archiwum szkolne

swoje ulubione książki, zachęcając do ich przeczytania. Konkursom towarzyszą spotkania z pisarzami i ilustratorami książek dla dzieci. Realizując innowację *Gramy i czytamy*, połączyliśmy konkurs czytelniczy z miniwarsztatami aktorskimi, prowadzonymi przez Irenę Markiewicz-Sawicką. Chętnie brali w nich udział nie tylko uczestnicy konkursu, ale także ich opiekunowie – nauczyciele wyrażali opinie, że te zajęcia są doskonałą inspiracją do ich dalszej pracy. Natomiast w czasie konkursów pięknego czytania nasi uczniowie mogli popisać się przed kolegami doskonałą dykcją i piękną interpretacją utworów literackich. Czytając fragmenty ciekawych lektur, zachęcali kolegów do poznania książek w całości. W jury zasiadali aktorzy Teatru Miniatura, którzy po zakończeniu konkursu popisywali się swoim kunsztem aktorskim, zapraszając uczniów do krótkich inscenizacji.

W dniu Święta Książki nasza szkoła zamieniła się w Hogwart – Szkołę Magii i Czarodziejstwa, a nasi uczniowie przeistoczyli się w postaci z książek o Harrym Potterze. Wesolej zabawie towarzyszyła muzyka z filmu Harry Potter i czara ognia. Najciekawsze oraz najbardziej oryginalne stroje zostały nagrodzone. Rozstrzygnęliśmy też konkurs na zakładkę naszych marzeń i zapoznaliśmy uczniów z dotychczasowymi wynikami szkolnego konkursu na najlepiej czytającą klasę. Obchodząc Święto Książki, stworzyliśmy również kolorowe lapbooki, w których przedstawiliśmy sylwetki autorów naszych szkolnych lektur.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Poezji w szkole odbył się recykling literacki, czyli układanie wierszy i tekstów prozatorskich z wyrazów wyciętych z gazet, a także konkurs na odgadnięcie autora wiersza oraz głośne czytanie poezji dla całej społeczności szkolnej przez aktorów ze szkolnego teatru.

Podczas Światowego Dnia Książki i Praw Autorских zaprosiliśmy uczniów naszej szkoły na randkę z książką. W tym dniu biblioteka zamieniła się w przytulny pokój, w którym płonęły świece i cicho grała nastrojowa, relaksująca muzyka. Na stołach nakrytych obrusami leżały balony w kształcie serc, a wśród nich książki... Wystarczyło sięgnąć po którąś i zapominając o tym, co dzieje się za drzwiami, zatopić się na chwilę w czytaniu. Przenieść się do innej rzeczywistości. Łatwo było zakochać się w czytaniu, co potwierdzali uczniowie, chętnie odwiedzającą szkolną bibliotekę.

Nasi uczniowie przekonali się, że czytać można wszędzie... Podczas wycieczki szlakiem warszawskich teatrów robiliśmy sobie krótkie przerwy na odpoczynek i chwilę z książką. Czytaliśmy w najpiękniejszych zakątkach naszej stolicy: przed fontanną w Ogrodzie Saskim, na schodach przed Teatrem Dramatycznym i Teatrem Studio, na ławeczkach grających utwory Chopina, a także na dworcu PKP oraz w pociągu Pendolino.

Działania zrealizowane przez nas w ramach innowacji, a także inicjatywy, które prowadzimy w naszej szkole od kilku lat, sprawiły, że poziom czytelnictwa

Fot. Archiwum szkolne

wśród naszych uczniów systematycznie rośnie. Daje nam to ogromną satysfakcję i przekonuje o celowości podejmowanych przez nas działań. Mamy świadomość, że miłość do książek, którą zaszczepimy im teraz, ma szansę przetrwać i rozwinąć się w przyszłości.

Realizacja innowacji pedagogicznej *Gramy i czytamy* dobiegła końca, ale to nie znaczy, że kończy się również nasza przygoda z książką oraz teatrem. To zaledwie początek tej niezwyklej podróży do magicznego świata, który zaczęliśmy poznawać. To pierwsza stacja na drodze do poznania niezwyklej krainy literatury i teatru. Wciąż mamy apetyt na więcej... Bawiąc się, chcemy nadal rozwijać fascynację teatrem oraz literaturą. Chcemy zarażać naszą pasją innych, pielęgnować i rozwijać to, co zakiełkowało w sercach naszych uczniów.

■

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Marzena Witek – nauczyciel dyplomowany edukacji wczesnoszkolnej, historii i WOS w Szkole Podstawowej w Wojanowie oraz w Szkole Podstawowej w Łęgowie; współorganizatorka gminnych konkursów czytelniczych; współzałożycielka i opiekunka grupy teatralnej MaJo.

Joanna Zastawna – nauczyciel dyplomowany języka polskiego w Szkole Podstawowej w Wojanowie; współorganizatorka gminnych konkursów czytelniczych; współzałożycielka i opiekunka grupy teatralnej MaJo; absolwentka IV edycji Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji.

biblioteka pedagogiczna

Konkurs *Nauczyciel Pomorza 2018*

Zdzisława Woźniak-Lipińska,
Wydział Wspomagania Edukacji i Promocji PBW w Gdańsku

19 października 2018 r. Marszałek Województwa Pomorskiego uhonorował pedagogów, którzy wykazali się szczególną umiejętnością łączenia indywidualnych pasji i aktywności społecznej z inspirującą, rzetelną pracą pedagogiczną oraz niezwykłą aktywnością wychowawczą.

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA W GDAŃSKU

Uczestnicy VII Forum Pomorskiej Edukacji, podczas uroczystej gali w Teatrze Muzycznym w Gdyni, poznali dziesięciu finalistów konkursu *Nauczyciel Pomorza*, do którego po raz trzeci dyrektorzy, organy prowadzące placówki oświatowe oraz społeczne organy systemu oświaty zgłosili swoich kandydatów. Spośród 51 nauczycieli, którzy wzięli udział w konkursie, do ścisłego finału jury nominowało 10 osób.

Tytuł *Nauczyciela Pomorza 2018*, pamiątkową statuetkę oraz główną nagrodę pieniężną otrzymała **Małgorzata Klasa**, nauczycielka rachunkowości finansowej w Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących im. I Brygady Pancерnej im. Bohaterów Westerplatte w Kartuzach. Marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk przyznał także wyróżnienia oraz nagrody pieniężne czterem kolejnym laureatom konkursu:

- **Mirosławowi Janowi Brozisowi**, nauczycielowi fizyki w I Liceum Ogólnokształcącym w im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku;
- **Ewelinie Kujawskiej**, nauczycielce języka polskiego i historii w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kmiecinie;
- **Marlenie Modrzejewskiej-Trosze**, neurologopedzie i wicedyrektorce w Zespole Placówek Specjalnych w Tczewie;
- **Janowi Konradowi Wilkanowskiemu**, nauczycielowi biologii i wychowania fizycznego w Szkole Podstawowej im. Pamięci Ofiar Stutthofu w Sztutowie.

Gratulacje i podziękowania z rąk Mieczysława Struka odebrali pozostali finaliści konkursu *Nauczyciel Pomorza 2018*:

- **Dorota Dankowska** – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej z Oddziałami

Fot. B. Kwaśniewska

Integracyjnymi nr 5 im. Gryfitów w Słupsku;

- **Barbara Irena Jachimowicz** – nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej nr 3 im. Olimpijczyków Polskich w Lęborku;
- **Katarzyna Kruszewska** – nauczycielka języka polskiego i historii w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Malborku;
- **Marta Młyńska** – nauczycielka języka niemieckiego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Sierakowicach;
- **Alicja Maria Tanajewska** – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej im. Leona Bizewskiego w Gnieździe.

Za organizację i przebieg konkursu *Nauczyciel Pomorza* odpowiedzialna była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku, która realizowała to przedsięwzięcie w ramach zadań Regionalnego Programu Strategicznego *Aktywni Pomorzanie*.

Młodzież daje mi entuzjazm

z Małgorzatą Klasą,
zdobywczynią tytułu *Nauczyciel Pomorza 2018*,
rozmawia Zdzisława Woźniak-Lipińska,
nauczyciel bibliotekarz PBW w Gdańsku

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA W GDAŃSKU

Zdzisława Woźniak-Lipińska: Co czuje zdobywczyni tytułu *Nauczyciel Pomorza 2018*, gdy opadną już pierwsze emocje i zostaje sama z własnymi przeżyciami?

Małgorzata Klasa: Czuję, że wykonałam ważne zadanie w życiu i że mam wciąż motywację do dalszej pracy z młodzieżą.

Z.W.-L.: Jak wysoko plasuje się to wyróżnienie wśród Pani dotychczasowych osiągnięć?

M.K.: Nagrodę tę traktuję jako najważniejsze uhonorowanie mojej dotychczasowej pracy, gdyż uwzględnia wszystkie aspekty pracy nauczyciela. Komisja konkursowa dostrzegła zarówno innowacje edukacyjne i wychowawcze, moje efektywne rozwiązania organizacyjno-metodyczne, umiejętności nabyte podczas doskonalenia zawodowego, które wykorzystywałam w pracy pedagogicznej,

Fot. B. Kwaśniewska

Małgorzata Klasa, nauczycielka rachunkowości finansowej w Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących im. I Brygady Pancерnej im. Bohaterów Westerplatte w Kartuzach odebrała nagrodę z rąk Marszałka Województwa Pomorskiego, Mieczysława Struka.

jak i działania inspirujące aktywność młodzieży w środowisku lokalnym. Jest to ważne, ponieważ starałam się kształtować wrażliwość społeczną oraz poczucie regionalnej wspólnoty obywatelskiej moich uczniów. Cieszę się, że dostrzeżono szczególne efekty mojej pracy dydaktycznej i wychowawczej oraz działania na rzecz wspierania innych nauczycieli. Doceńono fakt, że w minionych latach dzieliłam się z nimi własną wiedzą oraz doświadczeniem zawodowym, a sporą część czasu wolnego przeznaczyłam na aktywność w środowisku lokalnym. Jak dotychczas żadne inne wyróżnienie nie obejmowało tak szerokiego spektrum działań.

Z.W.-L.: Co jest, Pani zdaniem, najważniejsze w codziennej pracy nauczyciela?

M.K.: Najistotniejszy jest profesjonalizm oraz wykonywanie swojej pracy z pasją. Uważam, że na więcej powinniśmy wymagać od siebie i własnym przykładem motywować młodzież oraz innych nauczycieli do pracy. Ważne też, by mieć w sobie charakter i entuzjazm, optymizm i wewnętrzną radość, z którą należy obnosić się po szkole. Nauczyciel powinien też dbać o zdrowie, wygląd zewnętrzny i być asertywny w kontaktach z uczniem, a przy tym – wymagający.

Z.W.-L.: Które z cech pomagają Pani w pokonywaniu codziennych trudności zawodowych, jeśli oczywiście takie się zdarzają?

M.K.: W pracy nauczyciela zawsze zdarzają się trudności i chwile zwątpienia. Moja silna osobowość oraz wsparcie ze strony dyrekcji, pedagoga i dobra atmosfera w pracy pomagają szybko pokonywać te problemy. Wsparcie we wszystkich działaniach przez męża ma bardzo duże znaczenie w pracy zawodowej. Moje osobiste szczęście i spełnienie jako żony oraz matki wpływa na prawidłowe funkcjonowanie w misji, jaką pełnię od 33 lat. Poza tym w pracy z młodzieżą pomaga mi moja systematyczność i uporządkowanie oraz aktywność w różnych aspektach życia.

Z.W.-L.: A co ceni Pani sobie najbardziej w kontakcie z młodymi ludźmi?

M.K.: Młodzież daje mi młodość i entuzjazm oraz uczy mnie nowości technicznych i wymusza pozytywne zmiany sposobu pracy. Lubię przebywać wśród młodzieży i czuję, że trzeba odkrywać ich nowe możliwości oraz zainteresowania, wskazywać drogę osiągania sukcesów życiowych. Wydaje mi się, że młodzież tego ode mnie oczekuje.

Z.W.-L.: Jak po 33 latach pracy określiłaby Pani bilans szkolnych doświadczeń? Czy dostrzega Pani zmianę w metodach pracy stosowanych przez siebie na początku drogi zawodowej i dziś?

M.K.: Uczę trudnego przedmiotu, jakim jest rachunkowość finansowa. Celem mojej pracy jest dobre przygotowanie do zawodu księgowego oraz do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Doskonalam swoje umiejętności zawodowe przez całe życie, zdobywam wiedzę i doświadczenie, inspiruję, wspieram i rozwijam oraz wychowuję młodych ludzi. Metody, jakimi osiągam swój cel dziś, różnią się istotnie od tych, które wykorzystywałam na początku swojej pracy. Po studiach uczyłam bardziej teoretycznie, a dziś uczę rachunkowości przez działania praktyczne. Nauczam metodą projektu, z wykorzystaniem nowoczesnego programu finansowo-księgowego. Na lekcjach uczniowie poszukują potrzebnej wiedzy w internecie, wykorzystują komputery, a nawet smartfony. Uczę ich, jak i gdzie skutecznie szukać informacji oraz tłumaczę, jak myśleć kategoriami księgowego. Lekcje są bardzo dynamiczne i myślę, że dzięki temu – niezwykle ciekawe. Wykształciłam wielu księgowych. Przygotowuję do dorosłego życia już drugie pokolenie: uczyłam rodziców, a teraz uczę ich dzieci. W wielu przypadkach mój uczeń przerósł mistrza, co jest dla mnie największą nagrodą. Cieszę się, gdy młodzi dorośli wracają do szkoły ze słowami wdzięczności i szacunku.

Z.W.-L.: Co chciałaby Pani przekazać swoim uczniom na obecnym etapie doświadczeń edukacyjnych i wychowawczych?

M.K.: Chciałabym, żeby moi uczniowie wymagali od siebie, byli dobrymi ludźmi, szanowali siebie i innych oraz by żyli zgodnie z zasadami, które starałam się im przekazać.

Z.W.-L.: Jakie cele widzi przed sobą nauczyciel, który osiągnął tak wiele?

M.K.: Kochać swoją pracę, ludzi i powoli wypatrywać emerytury, na której będę zwiedzać świat.

Z.W.-L.: Gorąco tego Pani życzę i bardzo dziękuję za rozmowę.

Małgorzata Klasa – nauczycielka rachunkowości finansowej w Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących im. I Brygady Pancerniej im. Bohaterów Westerplatte w Kartuzach; realizatorka projektów z zakresu przedsiębiorczości, miłośniczka innowacji, praktycznej nauki zawodu oraz doskonalenia przez całe życie.

Konkurs na prezentację multimedialną *Pomorskie drogi do Niepodległej*

Agata Szklarkowska,
dyrektor PBW w Słupsku, koordynator etapu regionalnego Konkursu

W czasie uroczystej gali regionalnej, podczas VII Forum Pomorskiej Edukacji, poznaliśmy drużynę uczniowską, której praca zwyciężyła w regionalnym Konkursie na prezentację multimedialną *Pomorskie drogi do Niepodległej*. Kilkumiesięczne zmagania konkursowe uczniów szkół ponadpodstawowych województwa pomorskiego doprowadziły do wyłonienia zwycięskich drużyn – autorów najlepszych prac. W pięknej scenerii Teatru Muzycznego w Gdyni mieliśmy okazję obejrzyć najlepszą w regionie prezentację multimedialną i poznać jej autorów – dziewczęcą drużynę uczniowską II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Mickiewicza w Słupsku, która przygotowała pracę o Franciszku Leonie Kręckim.

Na początku 2018 r. Samorząd Województwa Pomorskiego zaprosił uczniów szkół ponadpodstawowych do udziału w Konkursie na prezentację multimedialną *Pomorskie drogi do Niepodległej*. Na zaproszenie odpowiedziało ponad 300 uczniów z prawie 60 szkół z całego województwa pomorskiego. Uczniowie ci, pracując

w 3-osobowych grupach pod opieką nauczyciela, przygotowali 112 prezentacji multimedialnych opowiadających losy bohaterów działań w obronie polskości i niepodległości na Pomorzu sprzed stu lat. Wybierając bohaterów swoich opowieści, młodzi ludzie korzystali z historii zapamiętanych w rodzinie, szkole lub w rodzinnych miejscowościach, od-

Fot. B. Kwaśniewska

wiedzi archiwa i biblioteki. Uczestniczyli ponadto w warsztatach przygotowujących do tworzenia oraz prezentowania multimedialnych opowieści, doskonalili umiejętności z zakresu posługiwania się nowoczesnymi technikami informacyjno-komunikacyjnymi, a także zapoznawali się z dostępnymi źródłami wiedzy o historii Pomorza, uczyli się je weryfikować i właściwie wykorzystywać na potrzeby prezentacji. Autorzy prac multimedialnych powstałych z inspiracji niezwykłymi losami osób zaangażowanych w odzyskiwanie niepodległości i polskość ziem pomorskich stanęli do pozytywnej rywalizacji w etapie powiatowym Konkursu.

Konkurs na prezentację multimedialną *Pomorskie drogi do Niepodległej* odbywał się bowiem dwuetapowo. Organizacją etapu powiatowego zajęła się Pomorska Akademia Działania, współpracując z wieloma innymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami przy promocji oraz przeprowadzeniu rywalizacji wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego. Po obejrzeniu nadesłanych na Konkurs prezentacji multimedialnych, komisje konkursowe wybrały 29 najlepszych prac z całego województwa. Prezentacje te zostały zakwalifikowane do finału powiatowego i zaprezentowane na galach powiatowych w 5 miejscowościach: **Bytowie, Gdańsku, Starogardzie Gdańskim, Sztumie i Wejherowie**. Na każdej z gal wybrano trzy najlepsze projekty uczniowskie. Organizator Konkursu uhonorował zwycięskie pra-

ce nagrodami-bonami dla każdego ucznia – członka zwycięskiej drużyny, na kwotę (odpowiednio za I, II i III miejsce) 400, 250 i 150 zł. Wszyscy uczestnicy gal powiatowych otrzymali ponadto dodatkową nagrodę w postaci projekcji filmu *Kamerdyner Filipa Bajona*, którego motywy pięknie korespondują z tematem Konkursu.

Zespoły uczniów, których prezentacja zwyciężyła na każdej z pięciu gal powiatowych, zostali nominowani do etapu regionalnego Konkursu. Za koordynację prac na tym etapie odpowiedzialna była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku. Powołana przez Bibliotekę komisja regionalna, w skład której weszli przedstawiciele koordynatora powiatowego, pedagogicznych bibliotek wojewódzkich w Gdańsku i w Słupsku oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, oceniła pięć najlepszych w województwie multimedialnych projektów i wybrała spośród nich zwycięską prezentację, którą obejrzeliby uczestnicy VII Forum Pomorskiej Edukacji, zgromadzeni w Teatrze Muzycznym w Gdyni.

Na każdym etapie Konkursu *Pomorskie drogi do Niepodległej* oceniano w szczególności: kreatywność, ciekawe przedstawienie tematu, zaangażowanie zespołów uczniowskich w zdobywanie wiedzy historycznej i informacji o wybranym bohaterze Niepodległej, walory artystyczne i edukacyjne prezentacji oraz sposób jej przedstawienia przez autorów podczas uroczystych gal. W wyniku podsumowania głosów komisji regionalnej zdecydowano o przyznaniu nagrody I, II

Fot. B. Kwaśniewska

i III oraz dwóch wyróżnień dla następujących zespołów uczniowskich:

- wyróżnienie dla zespołu **Karolimon** z V Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Gdańsku, autorów prezentacji: **Bohater Pomorza sprzed stu lat znalezione – Władysław Cieszyński** (uczniowie: Monika Kaczorowska, Natalia Jeleń, Karolina Kosecka; opiekun: Jerzy Majewski);
- wyróżnienie dla zespołu **Starogardzianki** z II Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim i prezentacji: **Jan Buchholz Wielki Starogardzianin** (uczniowie: Marieta Domachowska, Marta Berg, Magdalena Osowska; opiekun: Aleksandra Marczak);
- III miejsce dla zespołu **Elektryk** z Powiatowego Zespołu Szkół nr 2 im. Bohaterskiej Załogi ORP Orzeł w Wejherowie za prezentację: **Antoni Abraham** (uczniowie: Sandra Rogala, Filip Lidzbarski, Karol Malottki; opiekun: Andrzej Tamulewicz); opiekun grupy oraz każdy uczeń jako nagrodę otrzymał bon o wartości 300 zł;
- II miejsce dla zespołu **Spadkobiercy Wolności** z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. S. Staszica w Kwidzynie za prezentację: **Spadkobiercy Wolności w drodze do Tadeusza Tollika** (uczniowie: Izabela Marciniak, Julia Kogut, Dominika Woelk; opiekun: Katarzyna Opacka); opiekun grupy oraz każdy uczeń jako nagrodę otrzymał bon o wartości 500 zł;
- I miejsce dla **Zespołu nr 6** z II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Mickiewicza w Słupsku za prezentację: **Franciszek Leon Kręcki** (uczniowie: Wiktoria Augustyn, Patrycja Groch, Kaja Willich; opiekun: Iwona Tłuchowska); opiekun grupy oraz każdy uczeń jako nagrodę otrzymał bon o wartości 1 000 zł;

Zwycięzcom Konkursu serdecznie gratulujemy!

Konkurs multimedialny dla uczniów szkół ponadpodstawowych jest częścią zainicjowanego przez Samorząd Województwa Pomorskiego programu Pomorskie Drogi do Niepodległej. Zaplanowane w ramach tego programu wydarzenia nie ograniczają się tylko do 2018 r., lecz będą towarzyszyły nam także w roku 2019 i 2020. Musimy bowiem pamiętać, że pomorska droga do Niepodległej nie zakończyła się 11 listopada 1918 r. – symboliczne zaślubiny Polski z morzem miały miejsce dopiero w 1920 r.

Ideą Konkursu Pomorskie Drogi do Niepodległej było przypomnienie młodemu pokoleniu Pomorzan trudnej i skomplikowanej historii regionu oraz pokazanie, jak wiele wysiłku, osobistej odwagi i determinacji wymagało opowiedzenie się za Polską i jak wielu nieoczywistych wyborów należało dokonać.

Przez ostatnie miesiące uczniowie szukali w swoim najbliższym otoczeniu wyjątkowych postaci związanych z najnowszą historią Pomorza. Mogli przy tym sięgnąć po historie osób z przygotowanej w ramach konkursu listy albo samodzielnie odnaleźć postaci działające w ich najbliższym otoczeniu – w rodzinie czy miejscu zamieszkania. Powstałe prezentacje pokazały, że zarówno zaproponowana lista bohaterów, jak również prywatne archiwa i rodzinne historie były cennym źródłem inspiracji dla uczniowskich opowieści multimedialnych. Przygotowane przez młodych ludzi prezentacje opowiadają o niepodległościowych wydarzeniach rozgrywających się na pomorskich ziemiach przed stu laty i – co niezwykle ważne – przywracają pamięć o osobach, o których nie można przeczytać w podręcznikach historii. W czasie konkursowych występów mieliśmy okazję usłyszeć między innymi o Janie Buchholzu, Tadeuszu Tolliku, Antonim Schroederze, księdzu Robercie Pluto Prądkońskim, Antonim Abrahamie czy Franciszku Kręckim. To oni tworzyli historię naszych dziadków i pradziadków, historię polskiego Pomorza.

Mam nadzieję, że rozbudzone w czasie konkursu zainteresowanie uczniów pomorską historią przerodzi się w prawdziwą pasję do szukania własnych korzeni, do zrozumienia, że na historię składają się nie tylko działania wielkich mężów stanu, ale i losy zwykłych ludzi, którzy tu żyli oraz pracowali.

Szczególnym wyróżnieniem dla uczniów uczestniczących w konkursie na poziomie powiatowym była możliwość obejrzenia filmu *Kamerdyner*. Poetycki obraz Filipa Bajona ukazuje skomplikowane postawy i wybory, których mieszkający na Pomorzu ludzie musieli dokonywać w ciągu czterech dekad poczynawszy od 1900 r. Z nieukrywanyymi emocjami oglądali film seniorzy zaproszeni na ten szczególny pokaz. Zapewne znaleźli się wśród nich tacy, których rodzinne losy były podobne do tragicznych wątków filmowych. Byli też tacy, dla których ten film być może stanowił jedno z pierwszych źródeł wiedzy o losach mieszkańców Pomorza, o tak bolesnych wydarzeniach, jak Kaszubska Golgota w lasach Piaśnicy.

Warto pamiętać, że w program Pomorskie Drogi do Niepodległej jest zaangażowanych wiele osób i instytucji. Trzeba podkreślić zarówno wsparcie udzielane uczniom przez ich opiekunów – nauczycieli, jak i wyjątkową rolę, którą przy przygotowaniu etapu powiatowego konkursu pełniły organizację pozarządowe. W tym miejscu pragnę podziękować zwłaszcza panu Kamilowi Bemowskiemu – prezesowi Pomorskiej Akademii Działania, koordynatorowi wszystkich gal powiatowych.

Mieczysław Struk,
marszałek województwa pomorskiego

o tym się mówi

Ogólnopolski Konkurs Medal za uśmiech

Małgorzata Biernat,
pomysłodawca i koordynator konkursu

patronat honorowy:

RZECZNIK PRAW DZIECKA
Marek Michalak

Prezydent Miasta Gdańska
PAWEŁ ADAMOWICZ

patronat merytoryczny:

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

partnerzy konkursu:

Anna Czerwińska-Rydel

patronat medialny:

www.gdansk.pl

osowa.com

Skąd wziął się pomysł, aby dzieci przyznawały swój order? Kto go zaprojektował? Kim są Kawalerowie Orderu Uśmiechu? O tym wszystkim opowiada najnowsza książka gdańskiej pisarki, Anny Czerwińskiej-Rydel, *Medal za uśmiech... czyli dzieci mają głos*, napisana z okazji jubileuszu 50-lecia Orderu Uśmiechu.

Wydawnictwo to inspirowane do tworzenia projektów edukacyjnych, promujących korczakowską ideę włączania najmłodszych członków społeczeństwa do aktywnego udziału w jego życiu. Zapraszamy wszystkich nauczycieli, pracujących z uczniami w klasach I-III, do poddania się tej inspiracji oraz stworzenia i przeprowadzenia projektu edukacyjnego.

Zachęcamy również do podzielenia się tym, jak przebiegała jego realizacja oraz co przyniosła uczniom i ich nauczycielom, czyli do udziału w Ogólnopolskim Konkursie *Medal za uśmiech*. Wszystkie informacje o zasadach udziału w konkursie znajdują się w regulaminie dostępnym pod adresem: <http://osowa.com/images/grafiki/1314.pdf>.

Organizatorem konkursu jest gdańskie Stowarzyszenie INNE jest piękne, któremu partnerują: Anna Czerwińska-Rydel i Wydawnictwo Literatura. Patronatem honorowym przedsięwzięcie objęli: Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak oraz Prezydent Miasta Gdańska Paweł Adamowicz, a Patronatem Merytorycznym – Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Patronatu medialnego udzieliły:

www.gdansk.pl i www.osowa.com.

Więcej informacji o konkursie:
www.facebook.com/medalzausmiech.

rozmowy o edukacji

Przywódcztwo edukacyjne

z Romanem Setą,
dyrektorem Szkoły Podstawowej
im. ks. prałata Alfreda Osipowicza w Warcinie,
rozmawia Ewa Furche, wicedyrektor CEN

Ewa Furche: *W Wizji Szkoły Podstawowej w Warcinie, którą to placówką zarządzasz, czytamy m.in.: Nasza szkoła jest miejscem przyjaznym, bezpiecznym. Uczeń ma motywację wewnętrzną do uczenia się. Działalność szkoły ukierunkowana jest na ucznia i jego potrzeby, umożliwiając mu wszechstronny rozwój osobowości. Wychowuje dziecko do świadomego dokonywania wyborów, wrażliwego i otwartego na środowisko naturalne i społeczne, w jakim funkcjonuje, odpowiedzialnego, prawnego, krytycznego, tolerancyjnego i zdolnego do współdziałania. Chodzenie do takiej szkoły daje radość i przygotowuje do życia w świecie dorosłych. Na ile szkoła, jaka wyłania się z powyższego opisu, jest szkołą Twoich marzeń?*

Roman Seta: Szkoła moich marzeń to taka, w której uczeń jest szczęśliwy z samego faktu uczenia się i poznawania. To szkoła, gdzie uczeń przejmuje odpowiedzialność za własne uczenie się, gdzie panują dobre relacje pomiędzy wszystkimi osobami związanymi ze szkołą, gdzie jesteśmy zdolni do refleksji. Jeżeli ludzie mają brać odpowiedzialność za to co robią, powinni brać udział w procesie tworzenia, podejmowania decyzji, działania i podsumowania. Każdy z nas, uczestnicząc w tych procesach, będzie się z nimi identyfikował, a tym samym – brał za nie odpowiedzialność. Powyższa wizja wynikła z dyskusji, do których byli zaproszeni przedstawiciele rodziców, nauczycieli i uczniów. Dla mnie niezwykle istotne było zapewnienie udziału tych trzech grup w podejmowaniu decyzji, w jakim kierunku idziemy. Cieszę się, że został nakreślony cel i wybrane wartości, nad którymi będziemy się skupiać. Identyfikuję się z tą wizją.

E.F.: *Jakie konkretne działania podejmujecie, aby taką szkołą budować?*

R.S.: W kwestii bezpieczeństwa staramy się zmniejszyć ryzyko wystąpienia niechcianych zdarzeń poprzez działania formalne (np. odpowiedni plan dyżurów, który obejmuje nie tylko teren szkoły, ale również drogę z i do przystanku PKS), a także poprzez działania profilaktyczne, np.: organizowanie szkoleń dla uczniów, rodziców i nauczycieli z zakresu zagrożeń (również wirtualnych), współ-

pracę z instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo (Policja, Straż Pożarna, służby medyczne), wprowadzanie programów profilaktycznych, a także organizowanie pogadanek, spotkań z rodzicami, debat czy happeningów. W szkole dbamy również o to, aby zmniejszyć rozprzestrzenianie się bakterii i wirusów przez utrzymanie odpowiedniej temperatury w budynku, mycie klamek i ogólną czystość w szkole. Odwiedzający nas goście i osoby kontrolujące placówkę często podkreślają, że jesteśmy w grupie szkół wyróżniających się czystością. Jednym ze sposobów na zwiększenie bezpieczeństwa w szkole, zwłaszcza podczas przerw, jest zajęcie uczniów różnorodnymi grami i zabawami (np. piłkarzyki, tenis stołowy, plac do zabawy klockami, miejsce do skakania przez skakankę; na zewnątrz dostępna jest również piaskownica, boisko szkolne oraz wyrysowane na chodniku gry chodnikowe). Uczniowie sami stworzyli regulaminy korzystania z piłkarzyków czy klocków i sami pilnują przestrzegania ustalonych zasad. Najstarsi uczniowie (kl. VII i VIII) mają swoją oazę odpoczynku, tylko dla nich, na wygodnych pufach i kanapach. W wizji szkoły ujęte jest zdanie: *Uczeń ma motywację wewnętrzną do uczenia* – ten postulat jest realizowany poprzez wprowadzenie strategii oceniania kształtującego. Ten sposób nauczania jest akceptowany oraz oczekiwany przez dzieci i młodzież. Podczas lekcji nauczyciele podają cele i kryteria w języku ucznia, zachęcają do dyskusji, dają informację zwrotną, inicjują pracę w grupach, zapraszają do refleksji.

W szkole staramy się zapewnić uczniom wszechstronny rozwój, bazując na umiejętnościach nauczycieli. Uczniowie mają możliwość skorzystania z wielu zajęć pozalekcyjnych, takich jak: SKS, dodatkowe zajęcia z języka angielskiego, udział w pracach samorządu uczniowskiego, działania w ramach Szkolnego Koła Caritas, zajęcia wokalne, kulinarne, matematyczne, biblioteczne, wyrównawcze, terapeutyczne i rewalidacyjne czy dodatkowe zajęcia poświęcone przygotowaniu do koncertów, uroczystości, festiwalu, konkursów i olimpiad.

Zgodziliśmy się na wartości, które szczególnie promujemy: odpowiedzialność, przestrzeganie prawa,

myślenie krytyczne, tolerancja i współdziałanie poprzez: organizowanie debat szkolnych, demokratyczne wybory do samorządu uczniowskiego, zaangażowanie uczniów w proces planowania, prowadzenie dyskusji z uczniami i rodzicami, a także dbanie o innych poprzez organizację różnego rodzaju akcji (np. Serce dla Gruzji), włączanie uczniów i rodziców w przygotowanie oraz udział w uroczystościach szkolnych, w dyskusjach na temat regulaminu przerw, regulaminu korzystania z szafek szkolnych, ustalaniu zasad korzystania z miejsca do wypoczynku dla klas starszych itp.

E.F.: W jaki sposób wspieracie motywację wewnętrzną ucznia do uczenia się? Jak stwarzacie uczniom możliwość swobodnego zdobywania wiedzy bez presji, z samego rozwojowego napędu? Jak powiedział Albert Einstein, szkoła powinna dążyć do tego, by młody człowiek opuszczał ją jako harmonijna osobowość, a nie jako specjalista. Parafrazując wypowiedź ucznia pomorskiej szkoły, czy jesteście wyrozumiali dla uczniów, bo oni nie są jak Einstein?

R.S.: Chcielibyśmy stworzyć uczniom możliwość swobodnego zdobywania wiedzy bez presji. Jednak obawiamy się, że efekt końcowy będzie inny od oczekiwanego przez organ prowadzący, organ nadzoru oraz środowisko. Niemniej jednak chciałbym, aby każdy uczeń kończący naszą szkołę był harmonijną osobowością. Osobą wykorzystującą wszystkie swoje umiejętności i predyspozycje do własnego rozwoju. Osobą optymistycznie myślącą o sobie i otaczającym ją świecie.

W naszej szkole staramy się odchodzić od oceniania stopniami na rzecz podawania informacji zwrotnej. Motywację wewnętrzną młodych ludzi do uczenia się wspieramy przez organizowanie ciekawych i angażujących lekcji, podawanie uczniom celów lekcji i kryteriów sukcesu, jako drogowskazów do osiągnięcia celu. Zapewniamy dzieciom i młodzieży możliwość wypowiedziania się na dany temat oraz współdecydowania w sprawach ich dotyczących. Pobudzamy do analizy i refleksji. Mam tu na myśli również dzielenie się władzą i zorganizowanie przestrzeni dla uczniów, za którą byliby sami odpowiedzialni. Takim miejscem jest górny hol służący do wypoczynku klasom VII i VIII. Dajemy również uczniom przestrzeń do podejmowania własnych inicjatyw. Najlepszym tego przykładem

jest prężnie działający samorząd uczniowski, który po ustaleniu planu pracy oraz przedyskutowaniu go, konsekwentnie wprowadza w szkolne życie nowe pomysły i rozwiązania.

E.F.: Prof. John Hattie z University of Auckland (Nowa Zelandia) oraz University of Melbourne (Australia), dokonując syntezy 800 metaanaliz badań edukacyjnych, wskazał czynniki mające wpływ na wyniki ucznia w nauce. Obok motywacji są to m.in. pozytywne relacje nauczyciel – uczeń czy zapewnienie oceny kształtującej. Wg Hattiego każdy nauczyciel znacząco wpływa na jakość nauczania. Jak nauczyciele w Twojej szkole realizują się w tym zadaniu, zważywszy, że pedagog dziś cieszy się autorytetem za sposób bycia, cechy osobowe, umiejętność docierania z wiedzą do ucznia, a także za pasję, charyzmę i otwartość, która pociąga za sobą także zmianę przekonań?

R.S.: Myślę, że każdy nauczyciel chciałby mieć pozytywne relacje z każdym uczniem. Bycie lubianym przez dzieci to zaszczyt. Ma to związek z zaakceptowaniem ucznia takim, jakim on jest. Wiem, że dzieci osiągają sukces w tych przedmiotach, które są prowadzone przez lubianych przez nich nauczycieli. Nie są wcale potrzebne jakieś szczególne predyspozycje czy umiejętności. Sam jestem przykładem zwyczajnego ucznia, który jako nastolatek uczęszczał do Szkoły Muzycznej I stopnia w Gdyni. W tej szkole spotkałem Józefa Malewickiego nauczyciela z pasją. Jego postawa sprawiła, że nauka gry na trąbce była przyjemnością. Nie tylko dla mnie, ale również dla moich kolegów. Do dzisiaj wspominamy wspólne muzykowanie, koncerty i wyjazdy na konkursy. Dowcipny, elokwentny, kulturalny, lubiany przez wszystkich – człowiek, który miał dobre relacje z uczniami. Z własnego doświadczenia życiowego mogę powiedzieć za Johnem Hattiem, że relacje nauczyciel – uczeń mają duże znaczenie.

E.F.: Czy nazwałbyś swoją placówkę szkołą wykorzystywanych szans? Skąd czerpiesz na to dowody?

R.S.: Od jakiegoś czasu zbieram dowody (zdjęcia, filmiki) na używanie w naszej szkole metod i technik, które angażują uczniów w proces uczenia się. Częścią z nich dzielę się na szkolnej stronie lub portalach społecznościowych. Bardzo często spotykam się z absolwentami naszej szkoły i jest mi miło, gdy słyszę od nich, że dają sobie radę w życiu. Ich losy są

Chciałbym, aby każdy uczeń kończący naszą szkołę był harmonijną osobowością.

Osobą wykorzystującą wszystkie swoje umiejętności i predyspozycje do własnego rozwoju.

Osobą optymistycznie myślącą o sobie i otaczającym ją świecie.

różne, ale większość z nich jest szczęśliwa. Właśnie to nazwałbym dowodami.

E.F.: **Zgadzasz się z tezą, że zrównoważony rozwój uczniów, nauczycieli i rodziców jest strategią wykorzystywania szans?**

R.S.: Mówiąc o zrównoważonym rozwoju, mam na myśli prawidłowy i nierozzerwalnie połączony ze sobą rozwój sfer: poznawczej, społecznej i emocjonalnej, który przygotowuje człowieka do zmierzania się z wyzwaniami dzisiejszych oraz przyszłych czasów. Takim wyzwaniem w procesie poznawczym może być nowa wiedza o świecie odkryta dzięki nowoczesnym technologiom. Weźmy na przykład wiedzę o budowie atomu: obserwujemy rozwój badań w tym zakresie, odkrywanie nowych elementów, mniejszych niż znane nam dotychczas, a także obserwowanie współistniejących sił. Jeszcze nie wszystkie zostały odkryte. Wiele pytań wkrótce zapewne doczeka się odpowiedzi. Coraz większe laboratoria (CERN, Fermilab) i ich współpraca dają wymierne rezultaty. Na podstawie nowoczesnych badań musimy na bieżąco weryfikować swoją wiedzę. W dobie tak szybko rozwijającej się nauki, zmieniającej stan wiedzy o świecie, musimy przyjąć podejście badawcze i być zdolnym do zmiany zdania na podstawie argumentów. Powinniśmy dzielić się wiedzą, a to już przypisałbym sferze społecznej. Działanie w grupie, współpraca i zaufanie dają korzystne rezultaty w procesie uczenia się oraz wpisują się w wykorzystywanie szans. Jedną z teorii poznawczych mówi, że uczenie się jest procesem społecznym. Możemy i powinniśmy uczyć się od drugiego człowieka, ale wymaga to od nas współdziałania oraz dialogu. Prawidłowy rozwój poznawczy i społeczny nie może istnieć bez rozwoju emocjonalnego. Emocje są utrwalaczem poznania, decydują o głębokości zapamiętania informacji.

E.F.: **Agnieszka Lorek z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, uznając pojęcie zrównoważonego rozwoju za trudne do zdefiniowania, a zarazem podlegające stałej ewolucji, podaje jedną z pierwszych definicji zrównoważonego rozwoju, którą jest określenie sformułowane w raporcie Brundtlanda¹: *zaspokojenie potrzeb dnia dzisiejszego w sposób, który nie ogranicza przyszłym pokoleniom możliwości zaspokojenia ich potrzeb. Co, Twoim zdaniem, może robić edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju? Jak realizujecie te idee w szkole?***

¹ World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Oxford University Press, Oxford 1987 oraz IUCN – UNEP – Raport Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju ONZ. Red. Gro Harlem Brundtland. Warszawa 1991.

R.S.: Edukacja pozwala zrozumieć, w jaki sposób korzystać z dóbr naturalnych tego świata, aby pozostawić je przyszłym pokoleniom. Edukacja powinna zapewniać ludziom rozwój osobisty, ale również społeczny, realizowany bez nadmiernego wykorzystywania natury. W naszej szkole nie tylko uczymy teorii, ale również rozwijamy szacunek w podejściu do dóbr naturalnych w praktyce, np. korzystamy z kolektorów słonecznych oraz segregujemy śmieci, pokazując uczniom, że takie rozwiązania można również zastosować w domu; prowadzimy kampanie uświadamiające, że my, ludzie, jesteśmy częścią świata; propagujemy zdrowe żywienie i aktywny tryb życia.

E.F.: **Jesteś absolwentem II edycji Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji PALE 2020, którą zainicjowaliśmy w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku w 2014 r. pod patronatem Marszałka Województwa Pomorskiego. Akademia stawia sobie za priorytet otwartość na różnorodność, krytyczną i profesjonalną refleksję, a w szczególności zaangażowanie w budowanie refleksyjnych społeczności lokalnych, koncentrując się na jakościowych systemowych rozwiązaniach w pomorskiej edukacji. Z założenia mają one stanowić filary struktury budowanego regionalnego systemu wsparcia szkół, obejmującego m.in. doskonalenie nauczycieli, w tym tworzenie wojewódzkiej sieci regionalnych i lokalnych liderów edukacji, którzy inspirują działania na rzecz jakości poziomu edukacji danej społeczności, a poprzez wysoką jakość swoich działań, profesjonalizm i autentyczność, mogą inicjować w przestrzeni lokalnej, jak i regionalnej przedsięwzięcia sprzyjające innowacji w pomorskiej edukacji na rzecz jej wysokiej jakości. Jak postrzegasz swoje uczestnictwo w Akademii PALE 2020 z perspektywy bycia liderem edukacji aktualnie i w przyszłości? Jaki potencjał ma Akademia?**

R.S.: Uczestnictwo w Akademii PALE 2020 było dla mnie zaszczytem, ponieważ wiedziałem, że zostałem wybrany jako lokalny lider edukacji. Mieszkam i pracuję w gminie Kępice, która obecnie organizuje naukę dla dzieci w 6 szkołach publicznych i 1 niepublicznej. Od lat współpracuję z dyrektorami tych szkół. Wspólnie planujemy działania oraz rozwiązujemy problemy. II edycja PALE 2020 była okazją do szerszego współdziałania w myśleniu o edukacji i tworzenia struktury sieci dyrektorów na poziomie województwa. Znalazłem się w gronie aktywnych dyrektorów, którzy byli nastawieni na współpracę oraz zdobywanie nowych doświadczeń. Poprzez systematyczne spotkania, w tym dzięki dyskusjom

oraz refleksjom koleżanek i kolegów z różnych części województwa, zobaczyłem pomorską edukację z innej perspektywy. To pozwoliło mi spojrzeć inaczej też na moją szkołę. Wiem, że mojej społeczności musi towarzyszyć stały rozwój, a najważniejsze inicjatywy to inicjatywy oddolne; że rozwiązanie problemu jest w naszych głowach; potrzebne są misja, wizja, cel, strategia, plan działania, zasoby, ewaluacja oraz inne osoby, aby spojrzeć na problem z nowej perspektywy (mam na myśli: coaching, mentoring). Idealną okazją do zdobywania nowych kompetencji była PALE. Ta elitarna grupa dyrektorów, wsparta przez profesjonalistów, dawała i daje wrażenie, że bariery oraz problemy w edukacji można rozwiązać, stosując różnorodne strategie, ale potrzebni są liderzy na każdym szczeblu.

Organizatorzy PALE 2020 opierali ten projekt na sile i zaangażowaniu liderów, doświadczeniu własnym (CEN) i umiejętnościach prelegentów. Zrozumiałem też, że ważnym elementem było osadzenie liderów w strategii przyjętej przez województwo pomorskie. To właśnie na PALE 2020 dowiedziałem się, że taka strategia istnieje – wcześniej nie przywiązywałem do tego wagi, skupiając się na lokalnym środowisku. W PALE 2020 pokazano, czego potrzebują mieszkańcy naszego województwa, jakie mamy zasoby i jak je możemy wykorzystać, znając słabości i zagrożenia.

EF: Jestem przekonana, że dyrektorzy szkół stają przed koniecznością bycia autentycznymi liderami, przywódcami edukacyjnymi. Skuteczność dyrektora jako kierującego, zarządzającego i odpowiedzialnego za pracę szkoły we wszystkich jej obszarach w znacznej mierze zależy właśnie od jego przywództwa, które ma wiele twarzy. Ludzie ufają tym, którzy są naturalni i autentyczni. Jakie dostrzegasz szanse i wyzwania w byciu liderem?

R.S.: Przywództwo edukacyjne daje możliwość bycia liderem nie tylko dyrektorowi, ale również innym szkolnym liderom w zależności od potrzeb grupy. Grupy, która może razem podjąć decyzję o konkretnych działaniach. Ten model polega na skupieniu się na zespole, a nie na pojedynczych osobach. To umożliwienie podejmowania decyzji, a szczególnie decydowania o przyszłości szkoły powoduje, że ludzie

*Lider powinien wiedzieć,
dokąd dąży, co chce osiągnąć,
posiadać wiedzę, jak wprowadzać zmianę
oraz mieć w sobie upór,
być zmotywowanym wewnątrznie,
poznać swoich współpracowników,
mieć zaufanie do innych,
a także jak najmniej oceniać.*

*Lider nie zainspiruje innych,
nie będąc jednocześnie sam w ciągłym
procesie uczenia się i przeżywania,
zachwycenia się poznaniem.*

stają się bardziej odpowiedzialni za dokonywane wybory. Od kilku lat włączam do planowania roku szkolnego nie tylko nauczycieli, ale również rodziców i uczniów. Jesteśmy po kilku takich doświadczeniach: stosując metaplan, profil szkoły czy word café mogliśmy wypracować wspólne kierunki działań. Wydaje mi się, że przywództwo edukacyjne otwiera drogę do zwiększenia odpowiedzialności wszystkich uczestników życia szkolnego.

EF: Artur Negri, Executive & Business Coach (CoachWise ICF) w wykładzie inauguracyjnym II edycji PALE 2020 powiedział: Autonomiczny styl zarządzania, charakteryzujący się chociażby takimi zachowaniami, jak zaufanie, szacunek, wsparcie, przyczynia się nie tylko do większej efektywności, ale także sprawia, że przywódca zamiast poświęcać czas na kontrolowanie systemu, którym zarządza, skupia się na tym, do czego jest powołany, a więc na jego

rozwoju. Jeśli wypełnia swoje zadanie etycznie, skorzysta na tym nie tylko organizacja oraz jej członkowie, ale także społeczeństwo, czyli my wszyscy. Odnosząc się do słów Artura Negri, jakie role widzisz dla liderów PALE 2020 w przestrzeni pomorskiej edukacji?

R.S.: Liderzy PALE mogą być świetnymi łącznikami pomiędzy działaniami, które są podejmowane na poziomie województwa, a lokalnym środowiskiem edukacyjnym i odwrotnie. Mogą być też propagatorami zmian w edukacji, wynikającymi z potrzeb mieszkańców. Praca dyrektorów/liderów

w sieci może skutkować szybką implementacją pomysłów edukacyjnych, które mają wysoki współczynnik efektywności potwierdzony badaniami naukowymi.

E.F.: Charles de Gaulle powiedział: Przeszkoda pociąga człowieka z charakterem, jako że pokonując ją, sam się urzeczywistnia. Bycie liderem edukacji to także przekraczanie barier. Gdybym poprosiła Cię o dokonanie samooceny kompetencji potrzebnych do przewycięzania ograniczeń, z jakimi musisz się mierzyć w roli lidera, jakie ograniczenia wskazałbyś w szczególności?

R.S.: Pierwsze ograniczenie, które przychodzi mi do głowy, to moje dotychczasowe doświadczenia oraz przyzwyczajenia. Nawet jeżeli już coś zo-

stało wypracowane i przez lata działało świetnie, to po pewnym czasie wymaga zmiany, a ta – niestety – w pierwszej chwili wywołuje opór. Lider powinien wiedzieć, dokąd dąży, co chce osiągnąć, posiadać wiedzę, jak wprowadzać zmianę oraz mieć w sobie upór, być zmotywowanym wewnątrz, poznać swoich współpracowników, mieć zaufanie do innych, a także jak najmniej oceniać. Myślę, że ograniczenia są wytworem naszego myślenia i wyobraźni. Można nad tym pracować. Wierzę w skuteczność narzędzi coachingowych, ponieważ sam je z powodzeniem stosuję.

E.F.: *Jeśli to, co robisz, inspiruje innych do tego, by marzyć, uczyć się, robić więcej i stać się kimś lepszym, jesteś liderem. (John Quincy Adams, 6. prezydent USA). Efektywny dyrektor to lider osobście promujący doskonalenie i w nim uczestniczący (prof. John Hattie) – proszę, rozwiń tę myśl prof. Hattiego.*

R.S.: Zgadzam się, że osoba inspirująca innych, czy nawet powodująca, że drugi człowiek zaczyna się zastanawiać, z pewnością jest liderem. Lider

nie zainspiruje innych, nie będąc jednocześnie sam w ciągłym procesie uczenia się i przeżywania, zachwycenia się poznaniem.

E.F.: *Co chciałbyś dodać na zakończenie naszej rozmowy?*

R.S.: Lubię uczyć się tego, co mnie interesuje. Mogę to robić nieustannie, to wciąga.

E.F.: *Serdecznie dziękuję za rozmowę, życząc nieustannego zachwytu poznaniem.*

Roman Seta – dyrektor Szkoły Podstawowej w Warcinie, nauczyciel i muzyk; posiada wieloletnie doświadczenie w zarządzaniu oświatą; coach biznesu; absolwent II edycji PALE 2020; juror ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów muzycznych; zaangażowany w strategię oceniania kształtującego; pasjonat muzyki myśliwskiej i podróżnik.

Poradnik Przedszkole Promujące Zdrowie

Nowa publikacja elektroniczna Ośrodka Rozwoju Edukacji (www.ore.edu.pl) to praktyczny poradnik dla przedszkoli i osób wspierających ich działania w zakresie promocji zdrowia. Czytelnik znajdzie tu koncepcję oraz strategię tworzenia przedszkola promującego zdrowie, nawiązujące do idei szkół promujących zdrowie oraz założeń sieci Szkoły dla Zdrowia w Europie (*School for Health in Europe*).

M.B.-U.

Konkurs European Astro Pi Challenge

Europejska Agencja Kosmiczna (ESA) ogłosiła kolejną edycję konkursu *European Astro Pi Challenge*, w którym zespoły uczniowskie tworzą oprogramowanie do wykorzystania przez komputer pokładowy międzynarodowej stacji kosmicznej. Inicjatywa jest skierowana do dwóch kategorii młodych informatyków: uczniów poniżej 14 roku życia (*Misja Zero*) oraz uczniów poniżej 19 roku życia (*Misja Laboratorium Kosmiczne*). Zgłoszenia są przyjmowane do 20 marca 2019 r. Oficjalna strona internetowa konkursu: <https://astro-pi.org>.

M.B.-U.

Publikacje dla specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych

Ośrodek Rozwoju Edukacji (www.ore.edu.pl) opublikował w wersji elektronicznej cztery nowe książki, pomyślane jako wsparcie w codziennej pracy specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych. Materiały dotyczą procesu diagnozy, planowania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz działań postdiagnostycznych. W opracowaniach znajdziemy m.in. przykłady dostosowań metod, form, warunków i przebiegu uczenia się do predyspozycji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także praktyczne wskazówki dot. współpracy z nauczycielami w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych uczniów.

M.B.-U.

Zapraszamy do lektury najnowszego numeru „CENnych Praktyk”

Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku

Pomorskie drogi do Niepodległej

CENne
PRAKTYKI

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

Organ prowadzący:
Samorząd Województwa Pomorskiego

Placówka posiada akredytację — decyzja Pomorskiego
Kuratora Oświaty w Gdańsku nr 17/2006
z dnia 27.03.2006 r.

Placówka wpisana do rejestru instytucji szkoleniowych
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku
pod nr ewidencyjnym 2.22/00057/2007